

SVOBODNA SLOVENIJA

LETO (AÑO) XXXIX (33)

Štev. (No.) 44

ESLOVENIA LIBRE

BUENOS AIRES

6. novembra 1980

Slavnostna proslava 29. oktobra 1918

POČASTITEV NARODNEGA PRAZNIKA, SLOVENSKE ZASTAVE IN 75. LETNICE USTANOVITVE ŠKOFOVIH ZAVODOV

Govor Miloša Stareta

Ob razmišljanju, kaj naj vam govorim ob letošnjem prazniku in dnevu slovenske zastave, so mi misli neprestano uhajale k poljskemu narodu. Oba sta v neprestanem boju za obstanek. Konec 18. stoletja so bili Poljaki n. pr. premagani tako, da je bila Poljska za več kot 120 let zbrisana z zemljepisne karte.

Ali se nismo tudi Slovenci neprestano bojevali za svoj obstanek? Ne z orožjem, pač pa z vsemi drugimi sredstvi, ki smo jih imeli. Tudi slovenski narod je bil dolga stoletja zbrisan z zemljepisne karte.

Po koncu prve svetovne vojne smo zopet doživeli s Poljaki podobno usodo. Slovenci smo dosegli zmago 29. oktobra 1918, katerega slavimo danes kot narodni praznik. Par dni za nami, 2. novembra so Poljaki ustanovili svojo republiko.

Po znova pridobljeni samostojnosti so Poljaki doživeli dva dneva, ki sta mejnika v njihovi zgodovini. Dva 1. septembra. Leta 1939 so 1. septembra nemški tanki drveli po poljskih planotah, da zlomijo Poljake. Ti so se branili z nepopisnim junaštvom in z orožjem, ki so ga imeli: s konjenico so šli proti tankom. Dobrih 14 dni za tem so dobili sunek v hrbet od Sovjetov. Vse to po dogovoru med Hitlerjem in Stalinom, da sta si mogla razdeliti Poljsko kot vojni plen.

Dve leti za tem, to je 1. 1941 smo bili Slovenci deležni iste usode, ko smo bili razdeljeni med tri okupatorje. Poleg tega so komunisti zanetili komunistično revolucijo.

Poljaki so po končani drugi svetovni vojni doživeli novo tragedijo. Kljub žrtvam poljskih vojakov, ki so krvaveli in dajali življenja na strani zahodnih zaveznikov, kljub Katinu, Varšavi in Monte Cassinu so bili z mirovnimi dogovori izročeni Sovjetom.

Tudi Slovenci smo krvaveli in dajali življenja za svojo svobodo in zaupali v zahodne zaveznike; pa so postali žrtve nesrečne Jalte.

Poljak ni vaje prenašati tujega jarma ali okupacije. Zato se je pripravljaj za ugodni trenutek, ko bi si mogel vsaj olajšati trdoto okovov, če se jih že ne more znebiti. Pripravljaj se je tako, da je ohranjal svoj narodni ponos in gojil v mladih rodovih narodno zavest. Poljski narod se je zavežal, kakšno oporo ima v poljski Cerkvi, Cerkev pa je čutila s trpečim narodom in ga branila. Med obema je bila močna vez čenstohovska Mati Božja.

Niso hoteli slediti Madžarski ali češkoslovaški. Tako združeni, kot sem dejal, so dosegli Poljaki drugi 1. september. Tega dne so letos predstavniki stavkujočih delavcev podpisali s poljsko vlado pogodbo in dosegli v njej vse, kar so zahtevali. Dokazali so, kako silna je moč, če je narod strnjen in povezan v boju za jasni cilj.

Svet je osupnil in pričakoval, kakšna bo reakcija Sovjetov. Doslej je še ni bilo, ali bo? Oborožena reakcija? Ta bi bila danes, tako pravijo, za Sovjete bolj tvegana kakor pred leti na Madžarskem in češkoslovaškem. Svet je bolj zapleten politično, ekonomsko in vojaško, kakor je bil tedaj.

Kakšna torej? Naj se zgodi kar koli, dejstvo je, da je 1. september 1980 pomemben za Poljake. Morda bo zavzel večjo razežnost. Nekateri celo upajo, da je to začetek preoblikovanja diktature proletariata na vzhodu. Vemo pa, da brez težav ne bo šlo.

Mnogo podobnosti imata poti slovenskega in poljskega naroda, kot sem navedel. Imata pa tudi pomembne razli-

ke. V Poljski republiki živi danes 36 milijonov Poljakov, v slovenski republiki ni niti dveh milijonov Slovencev. Druga razlika je za nas boleča. Poljakom je še danes narod velika vrednota in visoko cenijo duhovne dobrine. Pri večini Slovencev v naši domovini tega ni več.

Mislím, da se ne motim, če trdim, da je še ena razlika. Poljski komunisti so ostali kljub vsemu tudi Poljaki. Slovenski komunisti pa so se slovenstvu odpovedali. Zato si tudi prizadevajo, da bi uničili osnovne sestavine in izročila slovenske narodne biti. Pri mnogih so uspeli, tako da ti nočejo več vedeti, kaj je ljubezen do naroda, do domovine, do slovenskega jezika. Zato jim je tudi vseeno v katerem jeziku se govori v Sloveniji. Ne moti jih, če na slovensko vprašanje v javnem uradu dobijo ne-slovenski odgovor.

Niso pa uspeli pri vseh. Govoril sem s slovenskim dekletom, ki se je vrnila z obiska v Sloveniji. Ni mogla prebrati lepote Slovenije. Nato pa je pristavila: Kljub tej lepoti pa tam ne bi živela. Zaradi ljudi, mnogi so čudni, neprijazni, nerazumljivi; so pa tudi dobri, zelo dobri ljudje in ti mnogo trpijo.

Poznavalci razmer so mnenja, da je komunizem naredil slovenskemu narodu toliko duhovne škode, da je v 50 letih svobodnega dela ne bo mogoče popraviti. Ljudje so politično zamorjeni. Starejšim so ostale posledice ustrahovanja prvih let. Partija ima pod kontrolo ne le javno ampak tudi zasebno življenje. Pod njenim pritiskom je človeku odvzeta politična, gospodarska, kulturna in verska svoboda. Vse to pa za kos kruha in za materialno blagostanje. Partija moralnega propadanja ne zavira. Načrtno ga pospešuje. Druge pa ovira in jim preprečuje, da bi zavirali in odpravljali moralno propadanje.

Komunistični režim je Slovincem dal najhujši udarec s tem, da jim je zamagljal pojem prave svobode. Žalostno je, da ljudje sami to priznavajo, ko trdijo: saj se imamo dobro, saj ničesar ne manjka, saj smo svobodni, samo proti njim ne smeš govoriti.

Ruski disident Sinjavski je trpel 7 let v sovjetskih ječah. Ta je dejal, da ima človek neizmerno željo po svobodi. Ima pa tudi lastnost, da se privadi sužnosti. A s tem človekovo dostojanstvo pade na najnižjo stopnjo.

Obstoj slovenskega naroda je bil v njegovi večkrat v nevarnosti. Hoteli so ga fizično uničiti. Partija pa ga goni v duhovno smrt. In to je hujše. Ali naj torej obupamo. Ne! Ponovno rečem ne! Slišali ste, da so še dobri ljudje, ki trpijo.

Poznavalci razmer v domovini kažejo tudi še na druge pozitivne strani. Cerkev je vendarle, četudi edina protirežimska organizacija. Kljub temu, da je režim v različnih obdobjih, na različne načine poskušal pridobiti katoliško Cerkev v službo sistemu, mu ni uspelo. V letih po vojni z ječami. Nato s socialnimi ugodnostmi — cirilmetodijsko društvo in v zadnjih letih s pridobivanjem mlajših duhovnikov in bogoslovcev za informatorje.

Partiji tudi ne uspeva pridobivanje članov. Tudi to je posledica njihove vzgoje. Komunisti so privedli ljudi do tega, da je največja vrednota materialno udobje; zato jih tudi partija sama ne zanima, če nimajo od nje neposredne koristi. Partijska ideologija jih ne vleče.

Positiven pojav je tudi ta, da kljub 35-letni komunistični protiverski propagandi Slovenci se v razmeroma visokih odstotkih javno izpovedujejo vero in cenijo slovenstvo.

Med pozitivno štejejo poznavalci tudi strah oblastnikov: ti se bojijo kominformovcev, bojijo se delovanja Cerkve, bojijo se vsakogar, ki si upa drugače misliti. Bojijo se delovanja protikomunistične emigracije. Zato bi jo hoteli uničiti. To vedo tudi slovenski politični emigranti, ki so obiskali domovino in ki so jih v takoimenovanih razgovorih vabili naj postanejo režimski informatorji. Vse to z enim samim namenom: ohromiti delo politične emigracije.

Ob tem bežnem pogledu na razmere v domovini, pogledjmo, kako je med nami.

Mnogi nas hvalijo in občudujejo in postavljajo našo emigracijo za zgled. Tudi mi smo lahko ponosni na vse, kar je bilo doslej ustvarjenega. Nihče ni pričakoval pred 30. leti, da bomo to zmogli.

Smo pa v nevarnosti, da pozabimo, da naša politična emigracija ni sama sebi namen. Zavedati se moramo, da smo del slovenskega naroda s to razliko, da ne živimo v Sloveniji ampak v Argentini. To kar smo ustvarili, naj ne služi samo nam, ki živimo tukaj, ampak narodu v celoti. Mi, ki živimo v svobodi, nimamo nič manjše odgovornosti za bodočnost slovenskega naroda kot tisti, ki živijo doma pod 35-letnim pritiskom komunistične diktature. Ker gre danes za obstoj slovenskega naroda, je naša glavna dolžnost, da še intenzivneje gojimo narodne in verske vrednote, ki jih doma zatirajo in uničujejo. Sleherni Slovinci naše politične emigracije, pa naj pripada prvi, drugi, tretji ali katerikoli generaciji, mora biti narodno in versko zgrajen, mora biti prevzet z idealizmom, da bo tako usposobljen pomagati rojaku v domovini na način, ki mu ga bo prinesel razvoj dogodkov.

Naš 29. oktober 1918 je bil nesporno velik politični dogodek. Do njega so pripeljali politiki in javni delavci slovenskih demokratičnih strank v sporazumnem delu z oporo Cerkve in s sodelovanjem naroda. Vsak od teh dejavnikov je izpolnil svojo nalogo in dolžnost.

Med nami se kaj rado omalovažuje politično delo in vse, ki se s političnim delom trudijo. Z omalovaževanjem ali nasprotovanjem političnemu delu v politični emigraciji pa je storjena le usluga režimu v domovini. Pa naj dela to posameznik ali skupina, iz nepoznanja, da je resnična politika delo za blagor naroda, ali iz kakršnih koli osebnih pogledov.

Sedanji papež, Poljak, Janez Pavel II. bo nedvomno prišel v zgodovino kot eden največjih vodnikov katoliške Cerkve. Ta je na svojih potovanjih ponovno pozval v svojih govorih laike, naj se posvetijo tudi političnemu delu. Ta klic je bil več kot utemeljen. Laiki imajo v političnem delu veliko nalogo in nosijo veliko odgovornost predvsem v preoblikovanju sedanje družbe. Če je politika delo za blagor naroda, in to je, zakaj naj bi se ga laiki izogibali? Ali naj v tako kritični dobi, kot je današnja, prepustijo vse delo Cerkvi in duhovnikom?

Pogosto slišimo tudi, da se politiki samo pripravajo. Kako je ta očitek kričevan za slovenske politike v zadnjih 40 letih, naj povedo dejstva.

Neposredno pred okupacijo 1. 1941 so slovenske politične demokratične stranke, to je Slovenska ljudska stranka, liberalna in socialistična sklenile premirje, ki traja še danes. Nihče ni prelomil dane besede. Že septembra 1. 1941 in nato ob sporazumno ustanovljenem Narodnem odboru 1. 1944 so se navedene stranke zavezale za skupno delo za svobodo naroda in za skupno oblikovanje narodnega programa. Tudi te besede nihče ni prelomil. Menjale so se osebe. Sporazumno delo pa obstoja še danes.

Po tej poti smo prišli do skupnega

Praznično vzdušje v Slovenski hiši

Ko se vsako leto približuje zadnja sobota v oktobru, se ponavadi sprašujemo: kaj bomo letos še posebej praznovali? Kakšno bo slavlje? Bo kaj novega? In ponavadi se je zgodilo, da je imela proslava kot motto zanimivo obletnico prikazano z novim odorskim prijemom. Tudi letos je bilo tako.

Obhajanje praznikov, ki so za slovenski narod bistvene važnosti, je čisto po sebi umevno. Vsak narod se spominja veselih in krutih dnevov svoje zgodovine, da se poveseli ob njih ali pregleđa napake, ki so ga pripeljale v težak položaj. Predvsem zato se spominjamo 29. oktobra 1918, dneva osvobodjenja izpod avstroogrškega cesarstva, da se poveselimo dogodka, ki je rešil narodni obstoj in z upanjem čakamo ter delamo za osvoboditev iz drugega, krutejšega jarma.

V soboto 25. oktobra se je zbralo táko število rojakov v cerkvi Marije Pomagaj, da so jo napolnili in še z dvorišča zbrano sledili sv. daritvi, ki jo je daroval msgr. Anton Orehar. Zbrani ob oltarju so Slovenci iz Velikega Buenos Airesa pričeli slovenost največjega dosedanega slovenskega praznika.

SV. MAŠA

Kot povedano, je maševal msgr. Orehar. Pri maši so sodelovali še lektor lic. Marjan Schiffrer, ga. Pavlina Dobovškova in Janez Jereb.

Pri pridigi je celebrant strnil svoje misli v dve besedi: Varujte dediščino!

Dediščino slovenskega naroda je varoval Jeglič in za njim Rožman. Jeglič je ustanovil zavod, ki mu je bil punčica očesa; ob njegovem odhodu s škofijskega sedeža ga je pustil v največjem sijaju. Rožman ni imel te sreče: brez moči je doživel konec lepega zavoda. Njegova pastirska beseda je vsa leta svarila pred bližajočo se navarnostjo. Če bi bolje poslušali Rožmana, bi bilo dosti manj žrtev. Naj nam bo to v nauk: vse moremo izgubiti, če se ne držimo besed Cerkve.

Vzemimo si za cilj, da ne bomo gledali predvsem in samo na osebno in družinsko korist, ampak korist slovenske skupnosti ter indirektno celega našega naroda. Zgodovina nas je izučila, da se zavedamo škode zaradi razporov, ki so edinole škodovali narodu. Bili so povod, da so zbegali ljudi. Eni več, drugi manj, vsi nosimo odgovornost, da se to nikdar več ne dogodi.

Nihče nas ne sme uničiti; dediščino moramo varovati sami. Paziti moramo, saj je način zapeljevanja tekem časa dosegel visoko prefinjenost, da moramo skrbno paziti, da mu ne podležemo.

Pred seboj moramo imeti križ in zastavo. Samo v globoki veri in zvestobi narodni kulturi bomo ostali Slovenci zvesti narodu in krščanstvu, ki smo ga prejeli v zgodnjih narodovih letih.

Med mašo je prepeval mladinski zbor iz San Justa. Kot tolikokrat pou-

narodnega programa. Končna odobritev tega programa pa pripada Slovincem v domovini, ko bodo svobodni v narodni državi Sloveniji.

Naj nihče ne ruši te naše enotnosti. Pridružite se, da boste nadaljevali delo, pri katerem so mnogi vztrajali, žrtvovali vse, tudi svoje življenje.

To je edina pot politične emigracije, če hoče doprinesiti svoj delež k temu, da bodo v slovenskem narodu zopet zaživele v vsej polnosti tiste življenjske sile, ki so ohranjemale slovenski narod skozi stoletja in bodo zopet sposobne kljubovati vsakemu, ki bi našem narodu jemal svobodo ali uničeval slovenstvo.

darjamo, naše prireditve (posebno take, kot soboška) ne bodo uspele, če se jih bo udeleževal in sodeloval le starejši slovenski rod v Argentini. Zbor je s petjem pridjal sv. maši vso lepoto slovenske cerkvene pesmi, kakor tudi svoj mladostni zagon, ki je prišel na površje pri petju novih, pokoncilskih pesmi. Peti mašni deli so pripadali maši Antona Jobsta. Pevcem navdušeno dirigira Andrej Selan; pri orglah je petje spremljala ga. Anka Gaserjeva. To je bila prva novost letošnjega slavlja, učinkovita in primerna.

V DVORANI

Dvorana je bila v vsem svojem sijaju. Pogled se je najprej ustavil nad veličastnimi portreti velikih mož slovenskega naroda: pisatelj Ivan Tavčar, dr. Janez E. Krek, nadškof Jeglič in dr. Anton Korošec. To mojstrsko delo, ki je popolnoma zakrivalo steni ob odru, je izdelal Stane Snaj tako natančno, da so bili bolj podobni fotografskim posnetkom kot risbam. Na stranski steni je visel verz iz naše himne Slovenija v svetu: Naš narod — svobodnjakov rod. Ostala dekoracija dvorane in miz je bila vsa v narodnih motivih: venci, zastavice, šopki (delo poštvovalnih gospa Gefke Javorškove, Pepce Koprivnikarjeve, Danice Petričkove, Katice Dimnikove, gdč. Ivanku Krušič in Matevžu Potočnik). Gostom so ob vstopu pripeljali zastavice dekleta in fantje v narodnih nošah. Na odru so se vrstile slike slovenskih pokrajin, na desni strani pa je pod slovensko zastavo stal klavir. Prijetno vzdušje so ustvarjale znanje melodije „Gorenjskega slavčaka“. Luči in zvočne naprave je skrbno upravljal Janez Jereb ml. Kar težko se je bilo odločiti, kam bi človek obrnil več pozornosti.

Ko so gostje zasedli prostore ob zelo lepo pripravljenih mizah, je napovedovalec Gregor Batagelj pričel z uradnim programom večera. Po uvodnih besedah, v katerih je omenil važnost ustanovitve šentviškega zavoda, je povabil na oder predsednika pripravljalega odbora.

POZDRAVNI GOVOR MARJANA LOBODA

Spoštovane dame in gospodje!

Ob pričetku letošnje proslave slovenskega narodnega praznika in dneva slovenske zastave, mi dovolite, da prav lepo pozdravim: Predsednika Narodnega odbora za Slovenijo, Miloša Stareta in gospe. — Delegata slovenskih duhovnikov v Argentini msgr. Antona Oreharja in vse naše dušne pastirje in katehete. Člane Narodnega odbora za Slovenijo v Argentini Radivoja Riglerja, Rudolfa Smersuja, Feliksa Urankarja, zastopnike slovenskih demokratičnih političnih strank, Predsednika Društva Zedinjena Slovenija, Boža Starha in gospe, vse predsednike in odbornike naših slovenskih domov, profesorje naših srednješolskih tečajev in vse učiteljice in učitelje družine slovenskih šol v Argentini. Gosta, rojaka iz Kanade, dr. Petra Klopčiča. Častnega predsednika Slovenske kulturne akcije doktorja Tineta Debeljaka in gospe, vse naše kulturne delavce, predavatelje, zastopnike našega tiska in pevskih zborov. Predsednico Zveze slovenskih mater in žen go. Pavlino Dobovškovo in vse zastopnice in zastopnike ostalih naših dobrodelnih ustanov in organizacij.

Lep slovenski pozdrav vsem Vam in vsakemu posebej, ki na en ali drug način doprinašate svoj delež, da naša slo-

(Nad. na 2. str.)

POČASTITEV NARODNEGA PRAZNIKA, SLOVENSKE ZASTAVE IN 75. LETNICE USTANOVITVE ŠKOFOVIH ZAVODOV

GOVOR MARJANA LOBODA

(Nad s 1. str.)

venska skupnost v Argentini že 35 let ostaja živa veja Slovenije v svetu in po njej dragega slovenskega naroda. V Vas vseh pozdravljam pogumne in požrtvalne graditelje svobodne Slovenije. Vse delo, ki smo ga v 35 letih emigracije vsak na svojem področju opravili, priča o naši ljubezni in zvestobi narodu, iz katerega izhajamo. Naj o nas uradna zgodovina doma še tako lažljivo piše, naj naše delo za slovenstvo še tako ignorirajo, za pravično zgodovino bo ostalo dejstvo, da je slovenska politična emigracija v Argentini ostala zvesta svojemu rodu in svojemu poslanstvu. Sami, brez pomoči od drugod, smo si ustvarili Slovenijo v svetu z bogatim verskim, političnim, kulturnim in družabnim življenjem. Veliko truda in žrtev je to zahtevalo, pa niso bile zaman. Slovenija v svetu po zaslugi Vas vseh, živi in raste. Zavedamo se, da smo dolžni še posebno skrbno gojiti vse tiste kreposti, ki so skozi tisočletno zgodovino našega naroda bile značilne za Slovence, pa jih danes doma vladajoča klika načrtno zatira: Ljubezen do slovenskega jezika, do slovenske kulture, spoštovanje naših velikih mož, spomin na junaške žrtve za pravo svobodo slovenskega naroda. Vse to v zasluženi domovini že 35 let obmetavajo z najgršimi očitki in lažmi.

Nam v svobodi pa je vse to sveto, zato se spoštljivo klanjamo hrabrosti in mučeništvu naših domobrancev in drugih žrtev komunistične revolucije ob junijskih proslavah, zato gojimo in učimo naše otroke naš ljubi slovenski jezik, slovensko kulturo in slovensko krščansko tradicijo, zato proslavljamo zgodovinske dogodke ob katerih je naš narod trpel in zorel za svobodo v ljubezni in pravici, kot majniško deklaracijo, narodni praznik in 75-letnico prve slov. gimnazije. Ob 29. oktobru, kot odločilnem koraku našega naroda na poti do svobode in samostojnosti, ob s krvjo naših najboljših prepojeni slovenski zastavi, obljubimo vztrajati pri delu za našo ohranitev in rast, pridobivati za to lepo delo naš mladi rod, da bo tako naša zdomska Slovenija živela in rastle še naprej, vse dotlej, dokler ne bo dosežen njen glavni in zadnji namen: Svobodna in samostojna Slovenija!

BESEDA MLADIH

V imenu novega slovenskega roda v Argentini je spregovorila Marjanka Kremžar, predsednica Slovenskega katoliškega akademskega društva.

Marjanka je v svojih besedah poudarila važnost duhovnega dela našega narodnega delovanja. „Potrebujemo zunanji znaki, ki govore o našem prepričanju“, je rekla. „A zunanji znaki, proslave, ne smejo postati cilj!... Moramo gledati naprej, se izobraževati, se bogatiti v slovenskem duhu, in tako tudi bogatiti kulturni zaklad človeštva.“

Važnost obvladavanja slovenščine in slovenske pesmi je podprla z izrekom španca Unamuna: „Kri moje duše je moj jezik. Kjer se goji, tam je moja domovina!“ S tem bomo pokazali, da smo Slovenci v Argentini res živi del slovenskega naroda.

Ravno zaradi pomembnosti njenih misli bomo govor, ki je bil sprejet s priznanjem vseh, v celoti objavili v naslednji številki našega lista.

Po besedah predstavnice mladine se je po po zvočnikih razlila glasba argentinske državne in slovenske himne, ki ju je dvorana stoje glasno zapela.

POMEMBNOST ŠKOFOVIH ZAVODOV

V zvezi z narodnim osvobođenjem 29. oktobra 1918 je v tesni zvezi tudi pomen šentiviške škofijske gimnazije, ki letos slavi 75-letnico ustanovitve. O pomenu tega jubileja je govoril dr. Tine Debeljak. Njegovo celotno študije bomo priobčili v eni naslednjih številki našega lista. V naslednjih vrstah objavljamo le kratek povzetek iz govora.

Uvodoma je omenil zavzemanje škofa Jegliča za potrebo slovenske mature, za nov dijaški dom, ker je Alojzijevišče postalo premajhno, in za slovensko univerzo, ki jo je takoj ob nastopu svoje škofijske službe maja 1898. z vročo željo napovedal. Razumljivo je tudi, da ga je zaskrbelo, ko so avgusta istega

leta visokošolci na shodu v Ljubljani odklonili krščanstvo za temelj skupnega narodno-političnega dela s 160 glasovi proti 13! Žalosten zaradi te odklonitve je že 31. avgusta sklenil in nato narodu oznanil v pastirskem pismu zamisel „škofovih zavodov“ in ga prosil za podporo. To je dan zamislil in prve akcije.

Bilo je treba premagati vrsto težav, nasprotovanj, predno je prišlo do srečne rešitve, ko je zavod začel rasti iz tal. Obenem z zavodom pa je zrasla gimnazija, za katero je škof na svoje stroške vzgojil kader profesorjev iz vrst duhovnikov. Tako je mogel septembra 1905 odpreti zavod in prvi razred gimnazije. Kakšne so bile težave pri avstrijski vladi za dosego pravice javnosti, je posebno poglavje. Še večje so bile leta 1909. pri odprtju pete gimnazije. Ker ni bilo odobrenih slovenskih učbenikov, ministrstvo ni dovolilo učiti v slovenščini. Tedaj je energična intervencija škofa Jegliča na Dunaju rešila gimnazijo kot slovenski zavod: Dobil je dovoljenje, da se uči lahko celo po rokopisnih in seveda tudi po še neodobrenih učbenikih. Zdaj je dal na svoje stroške tiskati že pripravljene tekste in gimnazija je leta 1913 že imela prvo maturo v slovenščini.

Dr. Debeljak je prav na koristnosti tega zavoda zgradil vso opravičenost, da se danes spominjamo te gimnazije v zvezi z narodnim praznikom. Zavod je prinesel svoj delež k osvoboditvi, kajti prva slovenska vlada oktobra 1918 je mesec kasneje uradno potrdila, da bi ne bilo mogoče tako hitro posloveniti srednjih šol, če bi ne bilo „Jegličevih“ slovenskih šolskih knjig.

Tu je srčika današnjega slavja: Jeglič — ustanovitelj prve slovenske gimnazije in utemeljitelj pogojev za slovensko višje šolstvo.

A bil je Jeglič branivec svoje gimnazije tudi v Jugoslaviji, ko je vlada leta 1923. odvzela še v Avstriji priborjeno stalno državno priznanje in pravico do mature na zavodu. Škof je tudi v Beogradu uspel — vlada je anulirala odlok in zavod je bil rešen. Težave pa tudi v poznejših letih niso popolnoma prenehale.

Okupacijska leta so bila tragična za zavod. Gimnazija je bila pregnana v Ljubljano v Baragovo semenišče. Zavod je postal zbirališče za pošiljanje Slovencev v prisilno izgnanstvo v Srbijo in Nemčijo, pa tudi v taborišča smrti. Še huje je bilo po komunističnem „osvobođenju“: Zavod je bil zbirališče slovenske narodne vojske, odkoder so jo vodili h kraškimi breznom pod bratove strele v tilnik. Danes pa je — kasarna tiste vojske, ki jo je škof Jeglič imenoval Satorna fronta.

Govor je zaključil dr. Debeljak z zahtevo vseh svobodnih Slovencev, naj zavod vrnejo oblastniki postavnim lastnikom, ljubljanskim nadškofom, da bo spet služil svojemu namenu, za katerega je bil ustanovljen — za službo Bogu in narodu.

Izredno zanimiva beseda dr. Debeljaka o tej za mnoge nepoznani veliki zamisli, o delu in borbi škofa Jegliča je osvojila pozornost vse dvorane, ki je ob ob končanem govoru nagradila dr. Debeljaka z navdušenim aplavzom.

ZAVOD V SLIKAH

Da so si prisotni mogli bolje predstaviti kakšen je bil škofov zavod sv. Stanislava, so prireditelji poskrbeli za diapozitive stavbe in nekatere skupinske slike gojencev s profesorskim zborom. Razlago slik so dopolnjevali podatki o mogočni stavbi, obširnosti ter številu gojencev. Kdor ni poznal obsežnosti tega instituta, se je moral začuditi, nad naporom, ki je pomenil spraviti in ohranjati v teku ves ustroj.

PESEM JEGLIČEVCEV

Ob 20-letnici ustanovitve zavoda so se bivši gojenci zbrali in ustanovili društvo „Jeglič“, ki naj bi jih povezoval v tovariško prijateljstvo. Takrat je bivši zavodar dr. Tine Debeljak zložil, prof. Matija Tome pa uglasbil himno novega društva. Te lepe verze je igravec Maks Nosé z njemu lastno odrsko izvedenostjo podal občinstvu. Pesem je po dolgih letih spet prišla v javnost in osvežila spomin vsem, ki so jo poznali. (Zanimivo bi jo bilo kdaj slišati tudi v zapeti obliki.)

„BREZ ZUNANJE ZASLOMBE SMO SE OSVOBODILI“

Večkrat se oglasi na tak praznik gost iz Kanade dr. Peter Klopčič. Letos je spet bil med nami in po pozdravu prispeval k osvoboditvi 29. oktobra. Povedal je, da so se v Severni Ameriki zanimali za zgodovino avstro-ogrsko monarhije. Ko je prišel čas njegove propada, so tudi po arhivih iskali podatkov, kako so se narodi pod njenim jarmom začeli osvoboditi in skušali osvoboditi se. Večina je imela zaslonbo svojih izseljencev v Ameriki in so oni vplivali, da je narod v matični domovini bil upoštevan pri zaveznikih prve svetovne vojne. Iz arhivov je razvidno, da je bil namen vseh, da slovenski narod ostane priključen Avstriji, ker Slovenci niso imeli dovolj izseljenske opore. In zgodovinarji ugotavljajo, da je slovenski narod stopil na pot osvoboditve ravno zaradi svoje notranje moči in sle po svobodi.

Ugotovitve, ki jih je dr. Klopčič izpovedal, so vzbudile močan aplavz in so nov dokaz slovenske trdoživosti in zagnanosti, da doseže svobodo. Vrline, ki morajo ostati vsaj latentne v slovenskem človeku, da o pravem času spet pridejo na površje in odprejo borbo za ponovno in trajno osvobodjenje.

GOVOR MILOŠA STARETA

Naslednja točka je bil govor predsednika NO za Slovenijo Miloša Stareta, katerega objavljamo na drugem mestu današnje številke.

Njegov vsakoletni govor na teh proslavah pričakujejo udeleženci z zanimanjem. Letos je Stare najprej primerjal boj za obstanek pri poljskem in slovenskem narodu. Tudi je primerjal sedanje razmere na Poljskem in v Sloveniji. Nazorno je prikazal razmere v naši domovini in z velikim poudarkom navedel dolžnosti politične emigracije.

Prepričljivim besedam govornika so navzoči sledili z veliko pozornostjo in ga nagradili z odobravanjem.

Staretove besede za zaključile govorniški del prireditve.

KLAVIRSKI KONCERT

Skozi vsa leta smo prisostvovali odrskim nastopom, velikokrat z večjim

Pesem Jegličevcev

Spesnil: dr. Tine Debeljak
Uglasbil: prof. Matija Tome
(1925)

Zavodi beli kot labodi
blešče se v soncu sred polja,
kjer koli romamo, povsod
blesk sončnih kril pred nami hodi,
ko pred izbranci luč z neba —
vemo: smo rod iz Jegliča.
Kdo bolj kot mi —
Jegličevci!

Ko gremo z njim, mi smo njegovi,
kot on slovenskih korenin.
Samo iz tal ženó vrhovi,
iz borb očetrovih sinovi,
njih zmag in boli živ spomin.
Mi rod smo naših bolečin.
Kdo bolj kot mi —
Jegličevci!

Tako na rodna tla prižeti,
rastemo v živega Boga.
In zdaj tesno, tesno objeti,
to himno hočemo šepeti
s prisego, da vsak izklesal
povsod slovenskega moža!
Kdo bolj kot mi —
Jegličevci!

številom nastopajočih. Za letos je pripravljani odbor odločil prenovitev. Nastop slovenske pianistke je bila novost, razveseljiva novost letošnje proslave.

V uvodnih besedah je bilo slišati kako smo Slovenci v Argentini znali s svojimi prizadevanji in zmožnostmi uveljaviti se na vseh poljih javnega, gospodarskega, predvsem pa duhovnega ustvarjanja. Zato je bil velik užitek poslušali prof. Mirjam Klemenc, mlado pianistko, ki smo jo poznali iz vsakoletnih mladinskih pevskoglasbenih festivalov. Sedaj smo mogli presoditi njeno igranje izbranih, zahtevnih skladb svetovnih skladateljev. Interpretirala je Beethovovo Sonato op. 78, madžarskega skladatelja slovenskega porekla Liszta Ljubavne sanje št. 3 in Chopinov študij op. 10 št. 12.

Kot smo zgoraj zapisali, je bilo poslušanje naravnost presenečenje in res pravi užitek. Pokazala in dokazala je, da ima velik talent, tudi tehnično je sposobna vsake zahtevne skladbe in zaslužno nosi naslov profesorice klavirja. Ravno toliko (ali pa še bolj) važno je njeno interpretiranje. Gledavec-poslušavec vidi, da je globoko prežeta z duhom skladbe, kar nato preide v zvok, ki ga klavir oddaja. Upamo, da jo bomo mogli

večkrat slišati na samostojnih koncertih, ali v izbranem krogu nje enakih.

DRUŽABNI VEČER

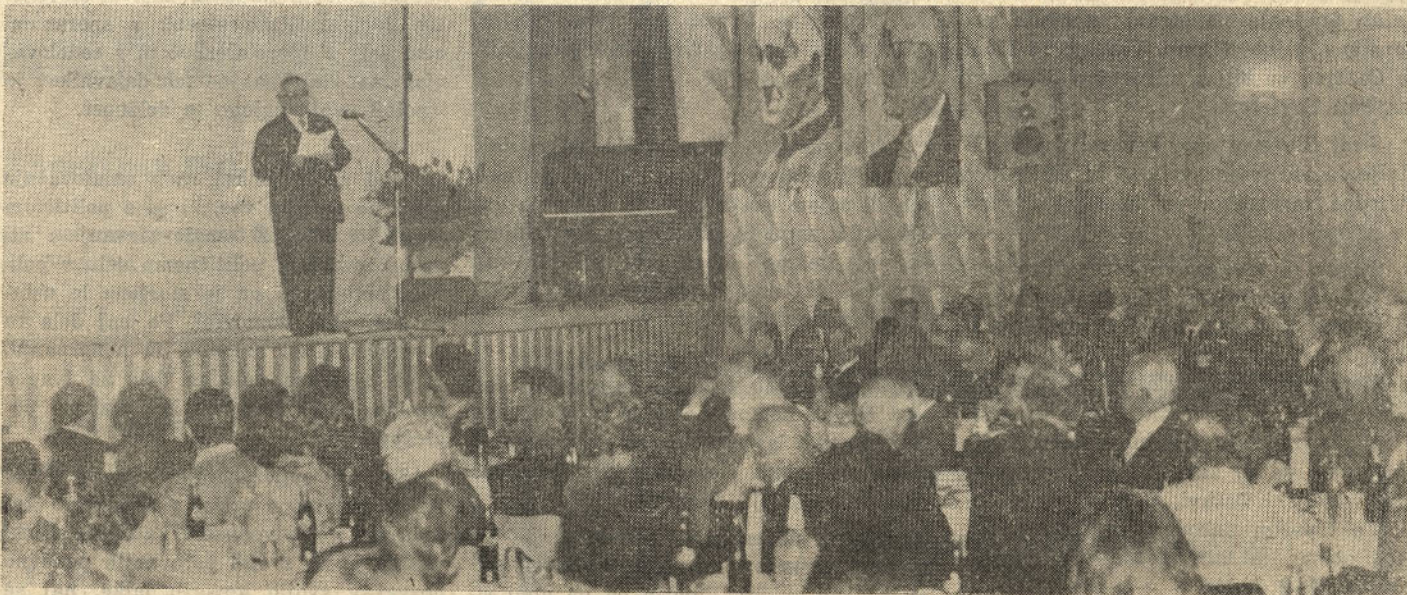
Še tako zanimiv in bogat spored človeka utruja, če ni združen z oddihom. Oddih je prišel na vrsto, ko se je začela pojavljati cela vojska okusno uniformiranih deklet s težko pričakovano hrano. Po hrani za razum je končno tudi telo dobilo svoje. In da se ohrani ravnotežje in harmonija, so se tudi jeziki razvezali, ki so med prireditvijo spoštljivo mirovali.

Izbrana in okusno pripravljena jedila so bila v čast številnemu kuharskemu osebju.

Med večerjo so imeli gospodje možnost izročiti in pripeti spremljajočim damam lep slovenski šopek. Pogled na dolge vrste omizij je postal še bolj barvit.

Kljub pozni uri, je družba ostala še precej časa pri pogovoru. Spet lepa prilika za srečanje rojakov, posebno še, če povemo, da so bili poleg Slovencev iz Buenos Airesa tudi naseljenci iz San Luisa, Bariloč in drugod iz širne argentinske dežele.

G.B.

Delna pogleda na dvorano Slovenske hiše. Zgoraj med govorom predsednika NO za Slovenijo Miloša Stareta. Spodaj: v dvorani poslušavstvo pozorno sledi zanimivemu sporedu večera. Letošnja prireditve nosi številko šestnajst, odkar je organizirana slovenska skupnost začela uradno proslavljati narodni praznik in dan slovenske zastave.

VOLITVE V ZDA

IN SEDAJ?

Pretekli torek, 4. t. m. so imeli v Združenih ameriških državah predsedniške volitve, na katerih sta se pomerila republikanski kandidat Reagan, in pa demokratični dosedanji predsednik Carter. Prva poročila tiskovnih agencij, ki smo jih prejeli ob zaključku našega lista, govore o zmagi Ronalda Reagana.

Do zadnjega trenutka je bil volilni izid neznanka. Očitno je Carter vse svoje upanje stavil na svobodo ameriških talcev v Iranu, ki naj bi jih izpustil iranski muslimanski režim. A stvar se je tako zavlačevala, da ameriška javnost do pričetka volitev ni vedela, ali bodo talci izpuščeni ali ne. Še zadnje dni volilne kampanje je Homeini obljubljal svobodo talcev, pa se najprej iranski parlament ni mogel sestati, ker so zasedanje bojkotirali levičarski poslanci. Potem so talce izpustili študentje in jih je v svoje okrilje sprejela vlada, ki pa je ponovno stavila posebne pogoje da jih izpusti. To so bili isti pogoji, ki jih je Homeini stavil že septembra, a jih je tedaj Carter zavrgel. Sedaj pa je izjavil, da je to „kaj pozitivno temelj“ za njih svobodo. Vendar do te svobode ni prišlo pred 4. novembrom.

Razne ankete, ki so najprej kazale na Reaganovo zmago, potem pa na rahlo Carterjevo prednost, pa zopet na zelo izenačen položaj, so še bolj mešale javno mnenje. Končno, na sam dan volitev, so v vasi Dixville, v New Hampshire, že o polnoči (po stari navadi) volili vsi prebivalci. Novico izida te krajevne volitve je takoj raznesel tisk, in še bolj zmešal pojme ameriških volilcev. Tu je Carter zmagal Reagan s 17 glasovi, Carter je dobil 3, Anderson 2, Clark pa 1. Znova je padlo vprašanje, ali ima pomen govoriti o krajevnih rezultatih.

Volitve so mimo. Bo kaj spremembe v ZDA? Država se gotovo nahaja na najnižjem političnem nivoju zadnjih desetletij. Največkrat vlada sama ni vedela kaj storiti. Drugič je podzemela nasprotujoče si ukrepe. In zadnje čase je bila vrsta ukrepov bolj propagandne vsebine, kot pa sad resnega državnikega premisleka. Demokracija ima svoje velike prednosti. A kadar jo vklenejo v službo lastnih ali strankarskih interesov, tedaj jo more rešiti le močna in zdrava družba. V tem trenutku pa si nismo na jasnem, če je ameriška družba še močna in zdrava.

Težave poljskih delavcev

Ponovno so se ta teden vrstili sestanki in stiki poljskih delavskih zastopnikov s predstavniki vlade. Odkar se je namreč končala velika stavka, ko je poljska vlada popustila in odobrila številne delavske zahteve, delavci zamačkajo, da bo vlada v praksi pokazala sadove tedanjih sklepov.

Svobodni delavski sindikati, ki jih je vlada tedaj priznala, so predstavili svoje ustavne listine, ki naj jih vlada potrdi. Ta je stvar spravila pred poljsko vrhovno sodišče, s tem pridobila na času in tudi ogroža končno priznanje teh sindikatov, povezanih v organizacijo „Solidarnost“.

Vodja te organizacije, Lech Walesa,

se je ponovno sestel s ministerskim predsednikom Pinkowskim. Za tem je izjavil, da se delavci ničesar ne boje, tudi ne moskovske intervencije. Ta izjava je letela na obisk, ki sta ga par dni prej izvedla v Moskvi sam Pinkovski, in pa partijski vodja Kania. Sta tja šla po navodila, ali prositi kremelski „bлагослов“ za svobodne sindikate.

Sedaj vlada neke vrste premirje do 10. novembra ko se bo moralo izreči vrhovno sodišče. Tedaj bo tudi dokončno razvidno, kakšno bo nadaljnje postopanje vlade, pa tudi kaj so svobodni sindikati zmožni. Usoda Poljske in njen socialni mir se bosta odigrala v teh dneh.

Salvador in „nova vlada“

Zanimivo (in obenem tragično) je slediti razvoju raznih revolucionarnih levičarskih gibanj v latinski Ameriki. Zbledele je že spomin na Kubo in njeno revolucijo. A blizu je še primer Nikaragve. In sedaj je na vrsti El Salvador.

Ta teden je presenetila javnost objava, da so uporne skupine levičarskih elementov v El Salvadorju ustanovile „revolucionarno vlado“, ki se je ustoličila v neznanem goratem kraju države, na „osvobojenem ozemlju“.

Stara teorija „osvobojenega ozemlja“ in „revolucionarne vlade“, ki je že v tolikih državah rodila bogate sadove. Sedaj bodo počasi prihajala mednarodna priznanja „naprednih“ držav in vlad. Rastla bo v nasilnosti državljanska vojna in končno bo padla dotedanja vlada in vsa država v revolucionarne roke. Tako je bila doslej zgodovina v številnih

primerih. Tako kaže v El Salvadorju. Morda bo sicer vladi uspelo to preprečiti. V Argentini smo imeli sličen primer v Tucumanu, pa ga je vojska uspešno rešila. Kako bo ob tem novem primeru?

Medtem pa je Salvador te dni ponovno doživel pravo morijo. Nešteto atentatov, spopadov in umorov. Kar blazne številke ubitih, narod pa trpi in se trese pred temno bodočnostjo.

ALŽIR je praznoval 26 obletnico nacionalistične vstaje, ki je državo pripeljala do neodvisnosti. V znak veselja in praznovanja, je vlada odločila, da osvoboditi bivšega vodjo Ben Bella, ki je bil v zaporu od leta 1965, ko ga je strmo glasil in aretiral polkovnik Boumediene.

Dramatik Jože Vombergar

Na drugem mestu govorimo o Jožetu Vombergarju kot človeku, o njegovih poti skozi življenje in njegovem pogrebu. Tu bi hotel samo bežno in povrhu označiti njegovo literarno delo, kajti: bil je dramatični ustvarjavec, znan med vsemi Slovenci v svetu, to je doma kakor v zdomstvu, predvsem po svoji vaški komediji „Voda“.

Poznal sem Jožeta Vombergarja že v škofovih zavodih, kjer je bil dijak vseh osem let. Čeprav eno leto starejši, je bil po razredu eno leto za mano.

Že v tedanjih prvih gimnazijskih letih je mnogo pisal, bil je celo urednik nižješolskega lista Jutranja zarja, kjer je pisal povesti iz svojega gorenjskega okolja. Pisal je tudi v višješolski list Domače vaje, iz katerih se spominjam zgodovinske zgodbe iz domače lokalne zgodovine (z gradu Kamen). Tedaj je pisal, režiral in sam igral svoje prve dramatične podobe, ki jih je pisal od pete šole do mature, kakor Pod Lutovim jarmom, Je pač tako, Daritev... verčino za domači prosvetni oder v Cerkljah.

Za nas pa je njegovo ime kot literata postalo važno takrat kot za druge: po premieri njegove cerkljanske komedije „Voda“. To je pisal na podlagi lokalne zgodbe, ko je neki cerkljanski Amerikanec hotel zgraditi rojakom vodovod, pa se je zadeva ponesrečila in se

je Jože kot otrok še igral po neuporabljenih cementnih ceveh. Pisal jo je l. 1931. Na odru misijonišča v Grobljah jo je uprizoril njegov prijatelj Franci Lazar (3. aprila 1932).

Že ta krstna predstava je doživela uspeh, da je France Vodnik mogel že takoj napisati: „Nedvomno pomeni o bogatitev slovenske ljudske igre. Z njo se bodo mogli okoristiti zlasti naši podeželski in diletantski odri, pa tudi Narodno gledališče v Ljubljani jo bo lahko sprejelo med svoj spored.“

Nato so jo igrali na Mladem delavskem odru v Ljubljani, kjer je zopet izredno uspela: „Vednemu tarnanju, da nimamo dramatskih piscev, je zdaj konec. Nušiča in Sterijo nam bo lahko nadomestila. Ta tridejanska komedija je res čisto slovenska, naša... Več kot ljudska komedija delo noče biti, to pa je doseglo v polni meri.“

Čez mesec dni pa je doživela „Voda“ že premiero v Narodnem gledališču v Ljubljani v režiji M. Skrbinška 18. decembra 1932. „Voda“ je napolnila gledališče kot zlepa ne kakšna predstava. Pa tudi kot odrsko delo je uspela, kljub temu, da so jo pripravili z veliko malomarnostjo v devetih dneh, kot še nobeno delo doslej. Kritiki kot F. Vodnik, M. Javornik, Mrzel, Koblar, J. Kozak, Govekar itd., vsi so v delu videli nov prerod slovenske ljudske igre,

MEDNARODNI TEDEN

V BRAZILU se je poglobila kriza med Cerkvijo in vlado, vsled izгона italijskega duhovnika Vitta Miracapilla. Duhovnika je vlada izgnala na podlagi zakona za tujce, češ da se je vtilkal v brazilske notranje zadeve, ko je izjavil, da narod še ni dosegel svoje neodvisnosti in da se nahaja v brezupni revščini. Brazilski cerkveni krogi so potem izjavili, da jih ne bo ustrašil ta vladni korak, in da se bodo še nadalje borili za bolj pravično družbo.

V JAMAJKI je na volitvah padla prosocialistična in prokubanska vlada Michaela Manleya. Krepko ga je porazil gospodarski izvedenec Edward Seaga, ki je narodu obljubil ekonomske spremembe. Prvo kar je storil po prevzemu oblasti, je bil izgon kubanskega poslanika, češ da je navaden špijon. Dogodek v Jamajki znova potrjuje da, kjer komunizem dovoli svobodne volitve, tam je tudi konec komunistične vlade.

BASKI preživljajo hude čase. Pred kratkim so teroristi filokomunistične organizacije ETA ubili centrističnega politika Juan de Dios Dobala. Kot odgovor na ta umor, so vse politične organizacije (celo komunistična) organizirale protiteroristično manifestacijo. Seveda je med manifestacijo prišlo do izgrediv in spopadov s pristaši teroristov, in je končno policija morala napraviti red. Že naslednji dan pa je ETA izvedla nov atentat in ubila tri orožnike in enega civilista.

HONDURAS in EL SALVADOR sta v začetku oktobra podpisali v Limi, Perú, mirovno pogodbo. Novica je presenetila tiste, ki niso poznali zgodovine teh dveh držav, kajti med njima zadnja leta ni bilo spopadov. Vendar že enajst let nista imeli direktnih stikov, in nenehni spopadi so se vrstili prav skozi 120 let.

V BOLIVIJU zopet vlada ustavni nemir. Vojaški predsednik, general Garcia Meza, ki je potom revolucije pred kratkim prišel na oblast, je sam priznal, da v vojski ni edinosti in da pričakuje državne udare. On in njegov notranji minister sta potovala v Santa Cruz de la Sierra, ter obiskala najmočnejšo vojaško postojanko, da bi si zagotovila podporo v primeru revolucije.

El país que queremos

En un reciente discurso ante representantes de la Cámara Argentina de Comercio, el presidente de la Nación, general Videla, destacó el amor y la vocación de libertad del pueblo argentino y de su actual gobierno.

Tras reiterar la necesidad de que la libertad sea ejercida con responsabilidad, colocando "el bien común, el interés general, por sobre los particulares", advirtió que la Argentina no desea regresar a un pasado frustrante.

"Queremos —continó— un futuro en el que reine la autoridad de la ley y no la anarquía del libertinaje".

"Queremos —afirmó también— un futuro de coincidencias fundamentales que garanticen la estabilidad en el recambio de la dirigencia social y política, sólidamente asentado en el funcionamiento pleno de las instituciones republicanas".

"Queremos un futuro de libertad con responsabilidad —insistió—, con justicia, con bienestar, con dignidad".

ki je šla korak naprej od Finžgarja in osvojila oder s svojim kultom kolektivnega vaškega življenja in s svojim humorjem. „Teater in smeh... vse to združeno z umetniškimi zahtevami klenega jezika, ki je slast za nepokvarjeno slovensko uho. Odrsko kompozicijo zdravega ter resničnega humorja nam nudi Voda“, je pisal Vodnik. In podobno Koblar: „Zdi se mi res, kakor da se dvignil Ikarus. Pogledal je na našo vas z očmi humorista in uredil naš podeželski kolektiv v teatrosko učinkovito igro z dobrohotno mislijo in z zdravim jedrom.“ Jože Pogačnik, poznejši metropolit, je pisal v Mladiki: „Preprosti ljudski jezik, poln besedne igre in šale, sam sili na odru v narečje. Voda je vonj naše prirodne domače zemlje in njenih naravnih ljudi.“ Z navdušenjem je bila „Voda“ sprejeta na Mariborskem odru, tako, da je lokalni nemški list Mariborer Zeitung zapisal: „Heureka! Der Dichter des slowenischen Volkstucker ist gefunden. Vombergar ist eine Hoffnung: Heureka! Pesnika slovenske ljudske igre so našli. Vombergar budi up. Siromašna slovenska odrska produkcija je dobila moža, ki kar že pot naprej... preko Jurčič-Finžgarjeve ljudske igre iz katere se ni mogla izmotati...“

Tako je bilo Vombergarjevo teatrosko ime potrjeno. In od tu se je razvila njegova „Voda“ zdaj po vsem našem svetu: igrali so jo po vseh naših odrih,

IZ ŽIVLJENJA IN DOGAJANJA V ARGENTINI

Sindikalni predstavniki, ki so pretekli teden proti volji peronističnega vodstva pohiteli na notranje ministrstvo, in se tam pogovorili z generalom Harguindeguyjem, so od njega zahtevali spremembo gospodarskega načrta. Seveda je bil dialog prijazen in eden kot drugi so izrazili svoje upanje, da bo rodil mnoge sadove, čeprav so vsi vedeli, da vlada nima namena, ne pod sedanjim, ne pod bodočim predsednikom spremeniti smernice ekonomske politike.

V tej zvezi je pretekli petek gospodarski minister dr. Martínez de Hoz ponovno izjavil, da bodo temelji, na katerih stoji gospodarski načrt, ostali nespremenjeni tudi v bodoče. In da z enkrat, vsaj letos, vlada ne bo spreminila devizne politike do dolarja.

Kot je razvidno skozi že več kot štiriletno delovanje gospodarskega ministra (in večkrat smo to že omenili), ima jasen načrt, in je zadovoljen s tem kako se stvari razvijajo. V tem delovanju uživa tudi vso zaslonbo oboroženih sil, katere predstavlja vojaška Junta. In zaslonbe ne uživa le on osebno, temveč celoten njegov načrt, do take mere, da bo isti načrt izvajal dalje tudi bodoči gospodarski minister, ko se bo s predsedniško zamenjavo zamenjala vlada.

Ob tem omenimo, da bo te dni v Argentini, v provinci Misiones ob svetovno znanih slapovih reke Ignazú, zasedal direktorij svetovnoznane ameriške finančne ustanove The Manhattan Chase Bank, kateri predseduje gospodarstvenik David Rockefeller. Ta je ob prihodu v Argentino izrazil svoje priznanje in svoje simpatije z gospodarsko politiko ministra dr. de Hoza, in mu za to izrekel priznanje. Seveda mu je storil kaj slabo uslugo. Že itak dežujejo na ministra obtožbe, da uničuje domačo industrijo in da deluje v prid tujim kapitalom. „Entregizem“ (prevedlo bi se kot „predaja“) je sicer stara komunistična fraza, še izza časov, ko je po vsej latinski Ameriki bila v modi fraza „Yankis, go home“, a potem je komunistični vpliv splahnel, in tudi fraze več ne pišejo, a protiameriški duh je ostal.

Ko že govorimo o Ameriki, omenimo še, da je pred dnevi prišel novi ameriški poslanik. Sicer je bilo prvotno rečeno, da bo imenovanje prišlo šele po ameriških volitvah. Pa je Carterjeva vlada drugače sklenila. Opazovalci pa to razlagajo ne kot večja prijaznost do argentinske vlade, temveč kot ena izmed

številnih gest, ki jih je Carter storil bolj v volilne kot v praktične namene.

Članek smo začeli z omembo gremialistov, ki so pohiteli na razgovor z notranjim ministrom. Že zadnjič smo omenili, da je stvar povzročila debato v vrstah peronizma. Logično, da je globoko odjeknila tudi v delavskih vrstah. Številni sindikati, jasno da peronistični, so se potem izrekli proti temu dialogu. Bivši kovinski vodja, Lorenzo Miguel, ki je bil do nedavnega zaprt, se je tudi javno izjavil proti temu sestanku. Ob tem se seveda opazovalci sprašujejo, kako to, da je kovinski sindikat podprl pozicijo dialoga. Morda je Lorenzo Miguel izgubil svoj nekdanji vpliv. Ali pa je vse le taktika, da se ne bi zameril peronističnemu političnemu vodstvu.

Seveda so potem razni sindikalni sektorji izjavili, da je pač treba že enkrat za vselej zgraditi sindikalno edinstvo. Ker le tako bodo mogli učinkovito obraniti delavske interese. Pa to pesem poslušamo že leta in leta, odkar je delavsko gibanje razdeljeno in še od prej. Dejstvo je, da vsaka izmed teh vej (trenutno so tri: CNT, „25“ in „20“), misli po svoje, nastopa po svoje, in je pripravljena stopiti v konfederacijo le, če bi popolnoma upoštevali njeno mnenje. To je pa težko. Zelo težko.

Kratka omemba razmejitvenega problema, katerega debate potekajo v Vatikanu. Novice, ki jih trosijo razni opazovalci, so kaj različna. Nekateri skoraj prisegajo, da je stvar zelo kočljiva, in da bo končno vzplamtel vojna itd. Drugi, bolj resni, pa vztrajajo, da bodo debate še dolgo tekale, vendar bo Vatikanu uspelo stvar izpeljati po mirni poti. Sam predsednik argentinske škofovske konference, kardinal Primatesta, je po vrnitvi iz Rima, kjer se je udeleževal škofovske sinode izjavil, da „pogajanja napredujejo počasi, a pozitivno“. Prav te dni naj bi papež Janez Pavel II. sprejel kardinala Samoréja, ki je njegov osebni zastopnik na teh pogajanjih. Medtem pa so nekatere obveščevalne agencije raznesle vest, da se je v debatah zelo napredovalo. Čile da je sprejel argentinsko tezo „biocanizma“, po katerem Pacifik pripada Čilu, Atlantik pa Argentini, buenosaireska vlada pa da je pristala na čilsko zahtevo, da morajo Čilu pripadati otoki, ki jih je njim določila britanska razmejitvena razsodba. Tako naj bi bil volk sit in koza cela. Ni da bi sprejeli kot dokončno resnične te zelo optimistične novice, a zdrava pamet bi narekovala to pot.

Končno še za Argentino razveseljivo novico. Na zasedanju UNESCO, v Beogradu, je bil imenovan predsednik te organizacije Združenih Narodov argentinski zastopnik, pisatelj Victor Massuh. Rojen v provinci Tucuman, se je vedno odlikoval po širini duha in globoki zavzetost za duhovne vrednote. Tako je postal drugi argentinski predsednik UNESCO, kajti pred leti je na istem mestu deloval že predstavnik argentinskega katoličizma dr. Atilio Dell Oro Maini. To novo imenovanje je tudi novo priznanje vsej Argentini, v „čast in ponos“.

na... Tudi ta je izšla knjižno kot prvi dve.

Škoda, da Vombergar ni nadaljeval s pisanjem večjih dramatskih del. Življenje ga je namreč obrnilo drugam, kjer je pa tudi uspel na drugačni gladini. Delo v slovenski radio postaji mu je odprlo polje za — slovensko slušno radijsko igro. V tem mu gre gotovo pionirska vloga, kljub temu, da si jo tudi drugi lasté. Napisal je desetine in desetine slušnih iger, kjer je npr. njegov cikel „Jaka Smodlaka in njegovi“ vsako soboto pridrževal pri poslušanju radija, rekel bi, tisoče uživavcev. Eden med njimi je bil tudi — pesnik Župančič, ki je zelo hvalil ta način in Vombergarjev humor. Nasvetoval je, naj bi izdal zbirko teh enodejank, ki bi bil velik rezervoar slovenskega odrskega humorja in narodopisja še za dolgo časa. Zanimali so se za izid teh tisočev strani igrskega teksta tudi Nemci in drugi, toda — vse je propadlo. Vombergar je bil namreč obeznan igrate dni v arhiv radio-postaje. Prepisov pa ni delal. Tako je l. 1945 šlo vse — v stroj večje papirnice. Nič ni ostalo od tega klasičnega cikla slušnih iger. Sem in tja samo kakšni prigodni prizori za materinske dneve in hudomušne enodejanke in — seveda — vrednosti enodejavnice.

Emigracija mu je spet sprostila dramatsko pisanje. Utegnil bi napisati do

(Nad. na 4. str.)

DR. VLADISLAV BEVC

INTERVENCIJE GUVERNERJA LAUSCHETA ZA SLOVENSKO KOROŠKO

Frank J. Lausche, ugledni ameriški politik slovenskega pokolenja, ki je bil petkrat izvoljen za guvernerja zvezne države Ohio in dvakrat v ameriški senat, je že leta 1976 opozoril tedanjega zunanjega ministra Kissingerja na problem zatiranja slovenske narodnostne manjšine v Avstriji. Prejšnji zunanji minister Rodgers je pred časom sporočil Lauschetu, da naj se za koroške Slovence briga Jugoslavija, kar je še danes stališče ameriške zunanje politike; to mi je osebno potrdil letos aprila bivši ameriški poslanik v Jugoslaviji, Laurence Silberman. Pri tem se Amerika čisto nič ne ozira na obveznosti prevzete z mirovno pogodbo in v vsem podpira Avstrijo, dasi bi morala po členu 35 pogodbe spraviti pritožbe pred komisijo štirih velesil, ki so diktirale mirovne pogoje „osvojenim“ Avstriji. Lausche je pisal Kissingerju, da imajo Slovenci v Avstriji pravico na iste manjšinske pravice, kot jih uživajo Avstrijci v Južni Tirolski.

Ker par mesecev ni bilo nikakega odgovora, je Lausche februarja 1977 pisal Kissingerjevemu nasledniku Cyrus Vance-u in poudaril, da ima Amerika, če se iskreno zanima za človeške pravice širom sveta, tudi v Avstriji za to široko polje, povrhu pa še oporo v mednarodni pogodbi. Svojemu pismu je priložil poročila, ki so izšla v New York Times-u 27 septembra ter 3., 15. in 19. novembra 1976 o situaciji na Koroškem, kjer je ravno takrat bilo preštevane.

Na to pismo je le prišel nekaj odgovor, ki pa je menda državna tajnost. Iz Lauschetovega naslednjega pisma v marcu 1977 je razvidno, da je odgovor prišel od Susan Klingaman, Nemke, ki je takrat bila v zunanjem ministertvu zadolžena za avstrijske zadeve (Country Officer for Austria). Odgovor je vseboval znano opombo, da se Jugoslavija nikoli ni uradno pritožila po 35. členu pogodbe, ki predvideva v takem primeru mednarodno preiskavo. Lausche je na to odgovoril, da so za to lahko različni vzroki. Predvsem izgleda, da je Jugoslavija izbrljala koroško vprašanje v domače politične namene. Mogoče jo je tudi skrbelo, da štiri velesile ob taki pritožbi ne bi bile naklonjene Slovincem — za Ameriko že vemo, da ne bi bila. Nadalje beograjska vlada verjetno ne bi želela pritegniti v to zadevo Sovjetov, ki vedno izvajajo pritisk nanjo. Kako so Sovjeti podpirali jugoslovanske zahteve po Koroški itak že vemo: zanimalo jih je samo kaj bodo lahko iz Avstrije odnesli.

Te prošnje, priporočila in nasveti so padle na gluha ušesa. Cyrus Vance, če je guvernerjevo korespondenco sploh videl, ni bil človek, ki bi takim stvarim posvečal kaj pozornosti — da o njegovih podrejenih sploh ne govorimo.

Po tej izmenjavi je, kot izgleda iz dokumentov, Lausche opustil dopisovanje z zunanjim ministertvom, ki polaga večjo pažnjo peščici židovskih zašpekuliranih karieristov v Rusiji kot šestdeset tisoč Slovincem v Avstriji, ki jim je Amerika garantirala narodnostne pravice.

PISATELJ JOŽE VOMBERGAR

(Nad. s 3. str.)

bro taboriško dramo *Tabor brezpravnih*, pa ni šel preko II. dejanja, ki sem ga priobčil v Mohorjevi knjižnici N'nav čez izaro (1950). Kljub vsem prošnjam ga Vombergar ni končal, dasi se je pred smrtjo pečal z njim. Domo-branska igra *Napad* (Buenos Aires), ki jo je IDNAVE predstavila pod avtorskim imenom Poznič, je bilo skupno delo dveh dramaturgov, in ni rad govoril o njem. V mislih je tudi imel predelavo.

Pač pa je končal celovečerno dramo „Martin Krpan“ (1967), ki je doživela spet velik uspeh v Buenos Airesu, v režiji M. Borštnika, še večjega pa potem na Koroškem, in tudi — v Sloveniji kamor je z njim prišlo Prosvetno društvo s Koroške z V. Zaletelom. V Celju, v Domžalah je bil predstavljen pod pravim avtorjevim imenom. V Gorici je doživel velik uspeh pri polni dvorani, kot je prej v Celovcu. Z Martinom Krpanom je Vombergar dosegel moč svojih prejšnjih iger in svetovali je, da bi z malim črtanjem pripovednih elementov v njem, bil vreden knjižne izdaje.

Martin Krpan je bil zadnji veliki tekst Vombergarjeve dramatike.

Letos (1980) aprila, tik pred proslavo petindvajsetletnice avstrijske mirovne pogodbe, kateri je imel prisostvovati tudi ameriški zunanji minister, je Lausche spet pisal Vance-u, tokrat s prošnjo naj sprejme v avdienco Dr. Matevža Grlica, predsednika Slovenskega narodnega sveta za Koroško, ki je želel seznaniti zunanjega ministra s položajem Slovencev glede neizpolnjevanja garancij mirovne pogodbe. Še predno je Vance mogel odkloniti, je ponarejeni poskus rešitve Amerikancev iz Irana, končno le pripravil predsednika Carterja, da je odsvolil svojega nesposobnega zunanjega ministra, in na njegovo mesto imenoval Muskie-a.

Lausche je takoj pisal Muskie-u in ponovil svoje prejšnje priporočilo za avdienco. Na to pismo je hitro prišel odgovor od pomožnega pomočnika tajnika za evropske zadeve (Deputy Assistant Secretary for European Affairs), Raymond C. Ewing-a. O njem že dolgo domnevam, da je glavni zastopnik in pobornik avstrijskih interesov. Zato je razumljiv njegov odgovor, da vidjenca z Dr. Grlicem ne bo mogoča, ker bo minister preveč zaposlen s proslavljanjem petindvajsetletnice pogodbe.

Glavno je namreč to, da ima pogodba petindvajsetletnico; če pa se pogodba izvaja ali ne, pa nobenega nič ne briga. Gospod Ewing je še dodal, Lauschetu v poduk, da v Avstriji vsak, ki želi pouk v slovenščini ta pouk tudi dobi, da je v Celovcu slovenska gimnazija s 500 dijakov, da se je — po petindvajsetih letih — že začel program postavljanja napisov v slovenščini, ki jih tokrat nacisti blagohotno ne bojo razdejali in, da je bilo pri zadnjih volitvah vendar samo 1,4 procenta slovenskih glasov, ter končno, da je jugoslovanska vlada pozdravila vse te ukrepe in da so odnosi med Jugoslavijo in Avstrijo zelo prirčno prijateljski.

Lausche tega ni kar tako sprejel, kakor to sprejme kakšen Cranston, ampak je odpisal, da slovenska narodna manjšina nikoli ni mogla seznaniti uradne Amerike s svojim položajem. Dejanjsko pa ne manjka informacij o resničnem stanju na Koroškem. Slovenska narodna podporna jednota, ki predstavlja 70.000 ameriških državljanov je n. pr. leta 1977 protestirala pri predsedniku Carterju in zunanjem ministru Vance-u, se je navedena resolucija, po zapriseženi izjavi zunanjega ministertva, „izgubila“. Potem se je izgubila še druga kopija, ki sem jo sam osebno poslal zunanjemu ministru s priporočeno pošto oktobra 1979. Tudi 33 strani dolgo poročilo vsebuječe prevode iz slovenskih časopisov na Koroškem o nemško-nacionalističnih izpadih in napadih na Slovence, pripravljeno od prevajalskega urada ameriške obveščevalne službe, ki sem si ga oskrbel in poslal po senatorju Cranstonu zunanjemu ministertvu, je bilo izbrisano iz aktov, kot sem ugotovil, ko sem dosegel vpogled vanje. Po drugi strani pa v teh aktih mgolji brošur in propagandnega materiala dostavljenega od avstrijskega poslanika. Ewing, je izvajal Lausche, ki je prevljuđen, da bi koga ime-

Vem pa, da je zadnja leta pisal nov veliki tekst, dramo iz našega odhoda čez Ljubelj l. 1945 pod naslovom „Razval“. Ko sem govoril z avtorjem pri odhodu v bolnišnico o njem, mi je rekel: „Zdaj pa lahko pišem. Ko bom prišel spet domov, ga bom hitro končal.“ Pa domov je prišel samo še umret. Ta drama je bila njegova zadnja ljubezen in bolečina. Obljubljal jo je za otvoritveno predstavo k novemu gledališču v San Justu, že zato, ker je tam Balantičeva šola in je bil on, Vombergar, Balantiču birmanški boter. Tudi o tem sva govorila. Nisem še pregledal rokopisov, morda pa se bo dalo le kaj dobiti iz njih.

Zdaj je umrl.

In usoda je hotela, da je zadnja njegova igra, ki je šla v letu njegove smrti čez oder, bila spet njegova prva — „Voda“. Pred meseci so jo igrali v Severni Ameriki. Menim pa, da Martin Krpan ni slabši od „Vode“. Med tema dvema je teklo Vombergarjevo pisateljsko delo, ki ga je pač treba še le opisati, oceniti ter ovrednotiti. Zdaj samo žalujemo za tem tako obetajočim in zgodaj priznanim dramatskim talentom, kakršnega zdaj nimamo v emigraciji.

noval lažnjivca, situacije ne pozna in zato ne ve, da je majhno število glasov za slovensko stranko oziroma kandidate, le odraz strahu pred diskriminacijo lokalnih močtev, kar je znana stvar na Koroškem. Obenem s tem odgovorom je Lausche spet pisal svojemu nekdanjemu kolegu v senatu, Muskie-u, v katerem ga je opozoril na pomanjkanje informacij od strani Slovencev v aktih zunanjega ministertva. Naprosil ga je, naj vsaj naroči ameriškemu poslanstvu na Dunaju, da sprejme dr. Grlica in pozve kaj je želel predložiti ministru.

Temu pismu je odgovoril 6. junija letos Muskie sam. Minister je sporočil, da je zahteval od urada za evropske zadeve poročilo o težavah Slovencev v Avstriji glede predložitve njihovih pritožb ameriški vladi. Ko bo poročilo, ki bo nedvomno pisano od germanofilov na Dunaju, prišlo, bo zunanje ministertvo obvestilo guvernerja Lauschetu, kako stvar stoji. Drugače pa je Muskie pripomnil, da je bilo že precej napredka glede Slovencev v Avstriji (toliko napredka, da jih skoraj že nič več ni nikjer, op. pisca), da je tudi jugoslovanska vlada izrazila svoje zadovoljstvo nad avstrijskim postopanjem. O kakem poslanstvu na Dunaju pa do danes še ni ne duha ne sluha.

ZAHTEVE SLOVENCEV

Decembra 1979 so predstavniki koroških Slovencev pozvali avstrijsko vlado naj predloži „program izvajanja“ — operativni koledar — izraz, ki spominja na zahteve južnih Tirolcev napram Italiji — ki je vseboval sledeče točke:

— Dvojezičnost v vseh otroških vrtcih na narodnostno mešanem ozemlju južne Koroške;

— Obvezen pouk slovenščine, ne le kot prostovoljen predmet, v vseh osnovnih šolah na narodnostno mešanem ozemlju (sedaj samo 14 procentov osnovnošolskih otrok, to je 1.065 od 7.435, poseča slovenski pouk);

— Pospesjevanje ekonomskih podvzetij na južnem Koroškem;

— Razširitev slovenskega programa v celovškem studiju avstrijske radioifuzije in vzpostavitev tehničnih inštalacij, ki bi omogočale koroškim naročnikom sprejem Ljubljanske televizije;

— Ustanovitev komisije sestavljene iz članov zvezne in deželne vlade in predstavnikov slovenske manjšine s nalogo, da pripravi do leta 1983 nov manjšinski zakon, ki naj bi nadomestil manjšinski zakon iz leta 1976.

Zveza slovenskih mater in žena je že nekaj mesecev pred božičnimi prazniki pričela izdelovati originalne božične voščilnice, ki bodo ponesle čestitke po vsem svetu, kjer so naseljeni Slovenci. Kartice bodo v prodaji pri odbornicah Zveze in v Slovenski hiši. Podprite naše dobrodelno delo z nakupom kartic. Bog plačaj!

Iz najnovejše knjige Milovana Djilasa

RDEČI MONARH

Pri ilegalnem delovanju je Tito srečal 1937 Hertto Haasa, mariborsko študentko. Skupaj sta živela do pomladi 1941. Tedaj se jima je rodil sin Aleksandar-Miša. Herta je bila na poporodnem okrevanju, ko se ji je Tito izneveril. Kasneje se je poročila in živi danes v Beogradu.

Pomladi 1941 je prišla v Zagreb na ilegalni radiotelegrafski kurz beograjska študentka Davorjanka Pahunović, s kasnejšim partizanskim imenom Zdenka. Kmalu sta postala s Titom neločljiva. Držala se ga je kot klop med vso vojsko. Nihče je ni maral. Bila je zelo prepirljiva in žaljiva z vsemi, vključno s Titom. Živela je v paničnem strahu, da bo odrinjena. Ob koncu vojne je zbolela na jetiki in 1946 umrla.

Jovanka Budisavljević je izšla iz bogate srbske kmečke družine. Iz partizanske šeste divizije so jo premostili k Titu kot gospodinja. Dokončala je samo osnovno šolo, a je bila odlična, poslušen vojak, kasneje dobra gospodinja in ponižna ter vdana žena. Šest let je bila Titu ljubica in šele 1952 jo je poročil. Do nje je bil tudi vpričo drugih mnogokrat rezek in ciničen, kar je Jovanka molče in osramočena trpela. Potem je nekoga dne izginila, ko je padla iz še ne pojasnjene vzroka v nemilost. Tudi kraj njenega sedanjega bivanja ostaja neznan.

Njegova sinova nista bila nikdar pritegnjena v očetovo delo in življenje. Sploh se ju je malokdaj videlo, pač pa sta ga obiskala, ko je zbolel. A ko je

Dr. Tine Debeljak

NEKAJ POGLEDOV Z NAŠE PERSPEKTIVE NA JOSIPA BROZA-TITA

VOJNI CILJI SE ZAČNO LOČEVATI

Burnham pravi v svoji znameniti knjigi „Prihodnji poraz komunizma“ (The Coming Defeat of Communism), ki ima v nemškem prevodu, katerega uporabljam, naslov Die Strategie des kalten Krieges, 1950, da se je tretja vojna začela 4. aprila 1944. Lahko pa tudi prej — „datum ni važen“, tudi že leta 1943. V času, ko so AA še vedno računali, kako bi zmagali nad sovržnikom-Nemcem, je Stalin že mislil na to, kako bi dosegel kontrolo nad zavezniški Zapada (120) in jih podredil „komunistični komandi“. Ko gre komunistom boj za življenje in smrt, so pripravljene vzeti od njih slednje pomoč. (Tako je šlo od 1941 do 1943). Ko pa se jim je že utrdilo prepričanje o zmagi, so začeli zasledovati spet svoje lastne cilje. Cilji pa zaveznikom niso več identični, da, postajajo celo nasprotni, in zato se tudi vzhodni začno obračati proti zahodnim kot sovržnikom...“

Kakor v tem primeru v velikem razmerju, tako se enako dogaja v manjših stvareh. Recimo med koalicio Enotne fronte. Dokler je vsem koristna, se zbirajo različne sekte v enoto za skuenje — up. Ko pa najmočnejši v njej ne potrebuje več take pomoči partnerja, ga odsvoli, če se mu pokaže drugačen cilj, kot je sklenjen. Kmalu postane temu zavezniku tudi sovražen. „Hitler ni več edini sovražnik“, nastaja še drugi, ker pomeni ovira h „koraku naprej v razvoju...“

Tudi v slovenski OF je nehala Koalicija in se spremenila v hegemonijo KPS l. 1943.

Tako se je tudi doslej enotno gledanje na skupen cilj boja vidno začelo ločevati. Nastajala so v tem letu nova odporiška gibanja, npr. v Franciji, Italiji, na Slovaškem (vse v 1943), katerim so se pridružili spočetka komunisti kot manjšina pa so potem povsod ukazovali. To so kominternsko postavljeni „trojanski konji“. Po odkritju Katyna se je že pojavila Poljska osvobodilna vojska v Sovjetiji, po padcu Stalingrada pa von Paulusova, ki si je postavila cilj Narodni odbor za svobodno Nemčijo. Vse to naj služi Stalinu k zmagi in ustvarjanju komunističnega režima — po vojni, pa „podobi Sovjetske zveze“.

In še tretja pomoč zahodnega bloka in dviganju Tita je prihajala od strani ameriškega predsednika Roosevelta, namreč: nerazumljiva vera v Stalinovo plemenitost, vera, da je Stalin dober človek, da ima pred sabo ideal miru, in poštenosti. Roosevelt je rekel Bullitu: „Prepričan sem, da Stalin noče druge stvari, kakor mir za svojo državo. Ve-

rujem tudi, da če mu dam vse, kar mu stvarno morem dati, pa pri tem ne zahtevam nič v zameno — noblesse oblige — ga bo vezala ta moja plemenitost, da si ne bo prisvojil ničesar in bo sodeloval z mano za ustvaritev demokratične sveta in za mir.“ (Bullit: Kako smo dobili vojno in izgubili mir, Life 30. 8. 1948.)

Ali ni to ekstremna naivnost protestantskega humanista? Ali pa je že zavestna kolaboracija, igra — vabanc? Še pred konferenco je tako Rooseveltu pristal na delitev Evrope na sferna področja — vsaj pripravljen je bil na tako delitev. In kakor tudi na vse, s čemer bi mogel ugoditi Stalinovi misli. Kakor se je vnel za Stalina, tako se je odmikal od Churchilla, ki ga je začel smatrati, da zasleduje na Balkanu edinole — britanske kolonialne cilje. Churchillova ideja o invaziji na Balkan skozi Ljubljanska vrata je bila Rooseveltu le še izraz težnje za izrazito angleške interese. Med zaveznika AA — je bila že zanetena iskra neenotnosti, nezaupnosti in neskladja. Tudi to že v letu 1943.

ZAČENJA SE BORBA ZA BALKAN

Po zmagi sovjetskega orožja, katerega so v množicah pošiljali AA zavezniški sovjetski vojski pri Stalingradu v začetu leta 1943, se je tudi razmerje med zahodnimi zavezniki (AA) in Sovjetsko zvezo (SZ) spremenilo. Stalin je postal trden v svojem prepričanju, da bodo Nemci premagani v doglednem času in da je treba misliti na — urejanje sveta po vojni, da si zagotovi mir „po svoji podobi“. Roosevelt in njegovi generali — predvsem Marshall — pa so gledali samo na to, da si najhitreje in z najmanjšimi žrtvami izvojujejo hipno zmago. Churchill je tudi gledal naprej in vodil svojo strategijo, katere težišče je postajal Balkan, in na Balkanu prav Jugoslavija oz. trenje med obema odporiškim vojskama, ki ju v medsebojnem boju vodita poveljnika Mihajlović, vojni minister v eksilni vladi v imenu nje, in Tito s partizani, mobilizirani v imenu Kominterne za obrambo domovine socializma in za izvojevanje socialne revolucije po metodah — marksizma-leninizma-stalinizma. Zaveznika (AA) še prav do stalingrajske zmage nista bila do konca sigurna, da bo SZ zdržala ter sta odlašala odprtje II. fronte iz leta v leto, da ju je Stalin hotel s sklepanjem separatnega miru prisiliti k naglici. Vsa nova strategija Stalina je bila usmerjena v ta cilj: odprtje II. fronte v velikem stilu, (Nad. na 5. str.)

(8)

tijskem glasilu Borba je Djilas vsak teden objavljala članke v tem smislu, A ti so dali Izvršnemu odboru CK povod za sklicanje tretjega plenarnega zasedanja CK 18. januarja 1954, na katerem so obsodili in odstranili Djilasa.

Kvartet Tito-Kardelj-Ranković-Djilas, ki je doslej vodil partijo in državo po lastni poti, je razpadel in z njim bratstvo in zaupanje v partiji.

Djilas pravi, da mu je bilo slovo od teh treh prijateljev težje, kot morebitna odpoved svojim idejam. A klevetanje, obrekovanje in sramotenje na tretjem plennumu, kar je najživahnejše, najiznajdljiveje in najbrezobzirnejše podpiral prav Tito, so nagnile Djilasa, da je ostal pri svojem.

Odtlej je bil Djilas štirikrat aretirani. Ko je bil Hruščev v Beogradu 1955, je z njemu lastno okornostjo kar naravnost predlagal: Vi odstranite Djilasa, mi Berijo. In so ga res 1956 obsodili na tri leta zapore zaradi zagovarjanja ograde vstaje. Nato je bil 1962 znova obsojen na pet let zaradi svoje knjige Razgovori s Stalinom. Za tem še dvakrat zaradi kritiziranja jugoslovanskega partijskega sistema.

Tito se je znebil tudi drugih partijskih vodij ali so sami od njega odpadli. Obstal je edino Kardelj, čeprav je bil konec petdesetih in v začetku šestdesetih let tudi on v nemilosti. A znal se je Titu prilagoditi in je mirno čakal na svoje mesto v potitovih Jugoslaviji.

A Tito ga je preživljal. In ostal sam. Prav kot si je to želel. Bil je prepričan, da mu bo njegov zgodovinski sijaj — obstanek v spominu ljudstva, spisi in spomeniki — da mu bo vse to dalo nesmrtnost.

Djilas je ta proces precenjeval. Če je vodstvo spoznalo nesocialistični značaj sovjetskega in v manjši meri tudi jugoslovanskega sistema, je menil Djilas — bo tudi temu primerno ukrepalo. V par

K o n e c

Novice iz Slovenije

CELJE — V celjski občini so spet našli nekaj primerov stekline med divjadjo in so zaradi tega poostriili ukrepe za zatiranje te nevarne bolezn.

MARIBOR — Veliki oder mariborskega gledališča so zaprli 19. septembra, ker je bila ogrožena varnost ljudi. Najnujnejša popravila predvidoma trajajo mesec dni. S tem pa ne bo še rešeno vprašanje, ampak so s temi popravili le omogočili izvedbo tradicionalnega Borštnikovega srečanja vseh slovenskih profesionalnih gledališč.

MARIBOR — Na mariborskem sejmišču so 27. septembra odprli razstavo „Sadje 80“, na kateri je sodelovalo več kot sto razstavljalcev iz Slovenije in ostalih jugoslovanskih republik. Ističasno so imeli kongres jugoslovanski sadjarji. Na sejmju so slovenski sadjarji prikazali dosežke slovenskega sadjarstva v zadnjih petdesetih letih.

MARIBOR — V prostorih Slomškovega dijaškega središča v Mariboru je bil konec avgusta zaključen tridnevni tečaj za organiste mariborske škofije. Tečaja se je udeležilo 70 organistov; imel pa je tečaj strokovno glasbeni in liturgično-duhovni značaj.

LJUBLJANA — S Koroške je 21. septembra prišlo na obisk v Ljubljano 50 članov Zveze katoliških akademikov, ki so se spetoma še ustavili v Cragrobu pri škofiji Loki, kjer jim je prof. dr. Emilijan Cvec razkazal to znamenito cerkev. V Ljubljani so koroški akademiki — nemški in nekaj slovenskih — obiskali v škofijem domu nadškofa Šuštarja. Nadškof je povedal v pozdravnem govoru, da so pobudo za obisk dali lansko jesen nemški akademiki, ko jim je v Celovcu predaval o verskih vidikih evropskega združevanja. To srečanje naj bi pomenilo začetek poglobljenih stikov med izobraženci z obeh strani Karavank.

LJUBLJANA — V Zagrebu so se zbrali na jesenskem zasedanju škofje iz Jugoslavije in izvolili 19. septembra za predsednika škofovske konference Jugo-

NEKAJ POGLEDOV...

(Nad. s 4. str.)

in to v Franciji (Normandiji). Zanj je delal vojaške načrte Rooseveltov štab, ki ga je hotel zaradi sigurnejše zmage in na željo De Gaulle, da sodelujejo pri osvoboditvi domovine tako vskladiti že z vdorom v Južno Francijo in pomagati stisniti obroč na zahodu. Churchill pa je obrnil takoj vso pozornost na „mehki trebuh“ Nemčije — Balkan — in snoval fronto z udeležbo Jugoslavije, Grčije, Turčije, ki naj bi skupno vojaško udarili proti Dunaju in v Varšavi. Kazala se mu je obramba Evrope pred sovjetsko silo v treh vizijah: 1) ali invazija na Balkan, 2) ali ustanoviti narode južne in vzhodne Evrope v federacijske edince v smislu nekakšnega „sanitetnega kordona“ med vzhodno in srednjo Evropo, ali 3) razdeliti si plen z delitvijo Evrope na sfero v sporazumu med zavzniki.

Jugoslovanska gledališka pravda

ALI: VSAKO ČUDO ZA TRI DNI

Ko je leta 1948 takratni jugoslovanski notranji minister Ranković po Titovi zamisli zaukazal ustanovitev in obljudenje oziroma koncentracijskih taborišč, so bili med nami — desničarski reakcionarji raznih opredelitev — kot kaznjenci tudi pravoverni komunisti kominformovske sekte. V moških in ženskih taboriščih so nam bili le-ti kot potencialni ovaduh najbolj nevarni. Dotlej trdni partijski oporniki, so po sporu Tito-Stalin 1948 postali namah in čez noč „nevarni elementi“. Nekateri so se pod neusmiljenim pritiskom prelevili spet v ponižno-poslušne ovice, „zmolili“ javno kešanje, šli na „prostovoljno“ udarniško delo — in se rešili. Drugi so vztrajali pri svojem. Ni jim bila usoda mila, zvestim stalinistom. Mnogi so se „ponesrečili“ v kamnolomih ali se vrnili človeško uničeni domov. Le značajno najmočnejši so mogli po nekaj letih „izpotiti“ taborišče iz sebe. Povsem pa menda nihče ne. Tudi desničarji ne. Na dnu srca ostaja latentna trpkost bolečih spoznanj.

O teh dogajanjih je, kot kaže, po lastni ali tuji skušnji dobro poučen slovenski dramatik in gledališčnik Dušan Jovanovič. V ljubljanski drami, in ta-

slavije za dobo štirih let zagrebškega nadškofa in metropolita Franja Kuhariča, za podpredsednika pa ljubljanskega nadškofa in metropolita dr. Alojzija Šuštarja, ostali člani pa so splitski nadškof in metropolit Frane Franič, reški nadškof in metropolit Josip Pavličič, banjaluški škof Alfred Pichler in subotički škof Matija Zvekanović.

ŽIRI — V tovarni čevljev Alpina je v montažnem oddelku zagorelo. Samo hitrim prostovoljnim gasilcem iz Žirov in Dobruče se čevljarji lahko pohvalijo, da ni ogenj naredil še več škode, ki jo ocenjujejo po prvih podatkih na štiri milijone dinarjev.

LJUBLJANA — V začetku oktobra so oblastniki v Sloveniji zatrjevali, da bi pralnih praškov moralo biti vsak čas dovolj, prav tako ne bi smelo manjkati olja, mesa, masla. Toda kljub obljubam je težko dobiti ta živila. Manjkalo bo po podatkih komisije za tržišča južno sadje, razen limon. Med novimi živila, ki jih je začelo primanjkovati pa so testenine, čeprav so po podražitvi moke poskočile tudi njih cene.

LJUBLJANA — Iz tedna v teden se večajo podatki inšpekcijskih služb o nepravilnostih proizvajalcev in prodajalcev v mesnicah in trgovinah. V nekaterih na videz urejenih mesnicah so našli namazane s meso, ki se je razkrajalo, smrdelo; našli so krače in klobase polne črvov. Ponekod so hranili meso pri temperaturi 24 do 27 stopinj. Organi so zaplenili nad 100 kg. takih „dišečih“ izdelkov. Vsekakor je socialistično samoupravljanje zelo uspešno v živilski industriji, ko „tako“ skrbi za zdravje sodržavljanov.

LJUBLJANA — Odbor sindikatov Slovenije za mednarodno dejavnost je na posebni seji obravnaval „družbenoekonomske procese na Poljskem in njihove dimenzije v sedanjem mednarodnem trenutku“. Kontroliral je sejo član CK ZKS Jože Smole. Na seji so ugotovili, da dnevno časopisje ustrezno poroča o dogajanju na Poljskem, da pa bo sindikalni tisk posredoval celovitejšo analizo in podatke za obveščeno celotnega svojega (prisilnega, op. ur.) članstva.

UMRLI SO od 29. 9. do 2. 10. 1980:

LJUBLJANA — Manon Jerkič; Mla Dragišnik r. Dolenc; Rajko Prinčič, up. v. gradb. tehnik; Stefanija Golob, up. b. ur.; Jože Arh, up. žel.; Zalka Zalar, up. b. ur.; Marija Langerholz, up.; Amalija pretnar r. Bevk; Heli Adamič; dr. Karla Smid.

RAZNI KRAJI — Franc Seliskar, skoblar, Sujica; Franciška Prešeren, Klobčarjeva mama, Motnik; Bogdan Janež, Grosuplje; Stanislav Arlič, Hrastnik; Stane Gonelli, up.; Celje; Antonija Keber, Brajarjeva mama, Sostro; Vlado Skočaj, komercialist, Celje (prom. n.); Danica Kranj, dipl. pharm., Kranj; Alojz Miklič, 72, Begunje; Pavla Ancelj r. Marin, Dolenja vas pri Preboldu; Vili Batista, kom., Ilirska Bistrica, (prom. n.); Franc Ptičar, delavec, 40, Gaberje, (prom. n.); Anton Zelnik, 70, žel. up., Škofljica; Zofija Kos, up., Postojna; Janez Musič, Stražnji vrh pri Črnomlju; Alojz Gril, 68, Sp. Vrtiče (prom. n.); Helena Lazar r. Dimnik, Zadvor; Ivan Kos, Novo mesto.

DESETLETNICA SLOVENSKE RADIJSKE URE V BUENOS AIRESU

Dne 3. novembra 1980 je praznovala slovenska radijska ura v Argentini 10-letnico svojega delovanja. Omenjena dne je pred destimi leti Radio América, ki se je pozneje preimenoval v Radio del Pueblo, prvič začel z redno tedensko oddajo slovenske besede in slovenske pesmi v Argentini. Prvotno so bile slovenske oddaje ob petkih zvečer, pozneje ob sobotah. Sedaj pa so te oddaje že osem let na radijski postaji Antártida ob nedeljah zjutraj od 8 do 8.30.

Pobudo za slovensko tedensko radijsko uro je dala Zedinjena Slovenija, ki je predložila to zamisel Medorganizacijskemu svetu, ki je z veseljem sklenil, da se ustanovi ta ura v okviru Medorganizacijskega sveta pod vodstvom Zedinjene Slovenije. V oktobru 1969 je bil ustanovni sestanek, katerega so se udeležili: za Zedinjeno Slovenijo Božo Starha in gđc. Ivanka Krušič, za Slomškovo dom Herman Zupan in Marjan Loboda, za Pristavo France Pernišek, za Berazetegu Jože Vidmar, za San Martin Franc Zorko, za Carapachay Alojzij Sedej in za Naš dom v San Justu Peter Čarman in Jože Miklič. Program slovenske radijske ure je bil v teku preteklih desetih let na skrbi več naših rojakov. To so bili: gđc. Mija Markež, Stane Jerebič in Gregor Batagelj. Sedaj pa pripravljata program gđc. Helena Loboda.

Slovenska radijska ura ima velik pomen za Slovence v Argentini tako za tiste, ki so prišli v to deželo po drugi svetovni vojni, in verjetno še večjega za one rojake, ki so se naselili v Argentini že pred drugo svetovno vojno. Za marsikoga je slovenska radijska ura edini stik s slovenskim svetom in edi-

na priložnost, da sliši slovensko besedo in slovensko pesm. Spominja jih na domovino.

Na programu radijske ure so slovenske pesmi, slovenska glasba, priložnostni govori ob važnih cerkvenih in narodnih praznikih in drugih priložnostih (npr. ob materinskih dnevih) in ob desetletnicah raznih slovenskih osebnosti. Dalje so na programu napovedi slovenskih prireditelj in oglasi slovenskih podjetnikov, ki pomagajo vzdrževati to važno slovensko ustanovo.

Glede programa pa je seveda težko ugoditi vsem okusom in željam. Nekateri želijo več klasične glasbe, drugi pa hočejo vesele in poskočne melodije. Gotovo pa bi bilo prav, da bi se predvajala predvsem vsa tista slovenska glasba, ki jo je ustvarila slovenska emigracija in se čimbolj uporabijo obstoječi slovenski pevski zbori, orkestri in posamezniki. Tudi iz zamejstva.

Slovensko radijsko uro upravlja Zedinjena Slovenija. Stroški vzdrževanja te ure pa so postali tako veliki, da je potrebna pomoč vse slovenske skupnosti, če hočemo, da se ta ura ohrani. Da dobi Zedinjena Slovenija potrebna sredstva za to radijsko uro, je pripravila poseben prijateljski sestanek z bogatim sročolovom, ki bo v nedeljo, 30. novembra t. l. na Slovenski Pristavi v Castelarju.

Ko se danes zahvaljujemo vodstvu slovenske radijske ure za trud, ki ga je vložil v preteklem desetletju v to uro, želimo, da bi ta radijska ura tudi v drugem desetletju nadaljevala in poglobila med Slovenci v Argentini svojo važno narodno in kulturno poslanstvo.

SmR

SLOVENC V ARGENTINI

Osebnosti:

Rojstvo: V družini Ljuzeta Dimnika in ge. Silvije roj. Hladnik je bila rojena 3. novembra prvorojenka, ki bo pri krstu prejela ime Romina Valerija. Srečnim staršem naše čestitke!

Umrl je v petek 31. oktobra v Buenos Airesu Alfonz Pipan. Pogreb je bil v soboto 1. novembra na pokopališču na Chacariti. Pogrebne obrede je opravil delegat msgr. Anton Orehar. Družini iskreno sožalje.

Buenos Aires

ŠAHOVSKO PRVENSTVO 1980.

1. kolo

V soboto 1. novembra 1980 se je odigralo v Slovenskem domu v San Martinu 1. kolo šahovskega prvenstva 1980, ki ga organizira naše osrednje društvo Zedinjena Slovenija, in na katerem sodelujejo najboljših šahistov iz slovenskih Domov v Vel. Buenos Airesu. Po prehodnih krajevnih turnirjih se je kvalificiralo za letošnje prvenstvo 16 igralcev, ki se bodo tekom 5. kolov borili za naslov šahovskega prvaka 1980. V imenu Zedinjene Slovenije je tekmovalce pozdravil g. Rudolf Smersu in jim zaželel vsu srečo pri tej plemeniti borbenosti duha. Tehnični vodja prvenstva g. Stane Zupančič je nato razložil pravilnik in izvedel žrebavanje tekmovalcev. V 1. kolu so se pomerili naslednji pari s sledečimi rezultati: Bitenc Andrej 0 — Močlinnik Aleksander 1, Dimnik Dušan 1 — Indihar Lado 0, Klemenčič Vinko — Kunc Dani (prekinjena), Magister Albin 1 — Marolt Jože 0, Vasec Mirko 1/2 — Mehle Ivan 1/2, Močlinnik Franc 0 — Sušnik Dani 1, Sušnik Franc 0 — Škerj Stane 1, Trlep Adolf 1/2 — Žakelj Janko 1/2. Od osmih partij sta kar dve remi (in tretja možna), kar dokazuje, da so se pomerili močni, enakovredni igralci. V prihodnjem, 2. kolu se obetajo prav za-

tega leta. Jadrno so se jim pridružili tudi na Hrvaškem in avtorju celo podelili pomembno Gavelovo nagrado „za najboljši jugoslov. gledališki komad.

Povsem drugače se je drami napletla usoda v Beogradu. Še pred premiero so morali na ukaz programskega sveta prenehati s skušnjami in črtati Karamazove s programa. Še več: Stroške za skušnje in scenerijo, kolikor jih je došel bilo, mora zdaj plačevati igralrska družina sama. Takih primerov je menda malo v svetu. Pač pa je Politika objavila plačan oglas s čestitkami nekega igralca k odklikovanju. Komunistična partija je proglasila igro za „nesprejemljivo“ in „politični pamflet“. Napram Jovanoviču je ostala v stari vlogi: očita mu simpatiziranje z Moskvo. Beograjsko časopisje (Večernje novosti, Nin in drugi) se je postavilo v bran partijskega vidika.

Dušan Jovanovič je v petdesetih letih pripadal krogu sodelavcev ljubljanske revije Perspektive, ki se je zavzemala za široko ideološko odprtost. Zaradi policijskih napadov na uredništvo, organiziranih napadov na urednike in zaradi črtanja državne subvencije je revija prenehala izhajati. Takrat se je Jovanovič skupaj s skoro vsemi mladimi slovenskimi izobraženci odločil za kulturni molk.

V javnosti se je nato spet pojavil

nimive partije. Vse prijatelje šaha, posebno še mladino, vabimo da se udeležijo tega največjega vsakoletnega šahovskega dogodka med našo skupnostjo. 2. kolo se bo odigralo v soboto 8. novembra ob 20. uri v Slovenskem domu v San Martinu.

SLOVENSKI DOM SAN MARTIN

POKLICNO POSVETOVANJE

Obe mladinski organizaciji v San Martinu (SFZ in SDO) sta letos prvič organizirali poklicno posvetovalnico, ki pa ni bilo namenjeno samo srednješolcem, ampak je imela odmev tudi med starejšo mladino, ki si je že izbrala svoj poklic, gotovo zato, ker je bila to lepa priložnost za pridobitev splošne kulture. Do sedaj so se vršili že trije sestanki. Prvi je bil 20. septembra, in na njem smo poslušali gđc. Ireno Rupnik (tajništvo), gđc. Mirjanko Vorsič (kirurška instrumentarika) in inž. agronomije Miha Potočnika. Drugi je bil dne 27. septembra in smo tedaj poslušali odvetnika dr. Vitala Ašiča, vojaškega letalskega častnika Rajka Leberja in Jureta Trudna, ki je govoril o „komputaciji“. Dne 11. oktobra pa smo poslušali gospo Bernardo Zihler socialna asistentka, lic. Jožeta Zihlerla (kemik) in gradbenega inženirja Jožeta Novaka. — Mladina se vsem predavateljem iskreno zahvaljuje.

CAFE-KONCERT

Tudi letos je sanmartinska mladina pripravila cafe-koncert, ki je lepo uspel v zadovoljstvo vseh udeležencev. Na sporedu, ki sta ga spretno vodila gđc. Veronika Fajfar in Viktor Leber, so bile naslednje točke: Najprej smo poslušali harmonično sestavljen kvar-

šele 1971, ko je s trinajstimi gledališkimi režiserji in s prav tolikimi pisatelji pozival k bojkotiranju slovenskega narodnega gledališča, da bi tako izrinili iz gledališkega vodstva konservativnega nadziralca slovenske kulture Josipa Vidmarja, predsednika slovenske Akademije znanosti in umenosti. Nekoč je Vidmar dejal, da partija načrtuje in vsklaja prizadevanja v kulturi prav tako kot proizvodne obrate. Posebej je zameril partiji, da pušča preveč odprto polje „skupinam in klikam“, kjer se podle predrežeji kot Jovanovič.

Sredi tega leta je Jovanovič podpisal s trinajsetimi slovenskimi intelektualci protestno pismo proti pojavljajoči se restalinizaciji.

Odgovorni urednik hrvaške revije, ki je Jovanoviču podelila Gavelovo nagrado, je moral odstopiti s svojega mesta. V Sloveniji je Popit prisilil mimstrskega predsednika Vratuša k ostavki, ker je zagovarjal samoupravljalni pluralizem, na kar so se izobraženci v svojih hotenjih sklicevali. Jovanovič ugotavlja v svoji drami: Za komuniste je značilno, da končno vse uničijo in opustošijo. Do takega spoznanja smo se tudi dokopali že v Titovih kazenskih taboriščih: Ob vsaki novosti smo vedeli že vnaprej: Vsako čudo za tri dni! Le da je vsako naslednje prevažalo prejšnjega.

tet, katerega so sestavljali gđc. Maruška Batagelj, Martin Dobovšek, Rok Fink in Jože Rožanec. Odlično so nam zapeli štiri lepe pesmi in tako ustvarili pri poslušalcih romantično razpoloženje. Nato je stopila na oder Damijanka (Lučka Vorsič) in napovedala „glasbeni festival“, na katerem je Cirilček (Marko Škulj), igral na orgle znanke Najmaha, nato pa je zaigral na glavir Andrejček (Tone Podražaj), bodoči slovenski Chopin, ki je pravkar prišel iz Bariloč. Pevski del festivala je bil Kvartet „Zapoj“ (Andrej Peršuh, Lojze ml. in Marko Rezelj in Jure Truden), katerega je pripravil Lojze Rezelj st. in žel veliko pohvalo. Izredno lepa in umetniško dovršena je bila baletna točka na Dvoržakovo znano skladbo „Humoreska“. Balet je zasnoval in naštu-diral prof. Alojzij Zupan, ki je vedno pripravljen pomagati naši mladini. V stiliziranem baletu sta točko odlično odplešali Eva Smersu in Tatjana Fajfar. — Nato je Viktor Leber, oblečen v skladu z značajem pesmi zapel tri ameriške „country“ pesmi. Nastopil je prvič kot solist in je dokazal, da ima sposobnost za to.

Sledil je ponovni nastop kvarteta, ki je zapel nekaj slovenskih in argentinskih narodnih pesmi (Dovžanovo Uspavanko, La López Pereyra in Sijaj mi sončece, ki so jo zapeli a capella). Posebno pohvalo je želo petje gđc. Maruške Batagelj, ki gotovo spada med naše najboljše pevke. Za sklep prireditve je nastopil svetovno znani pevec Demiss Roussos (Miha Potočnik), ki je po kratkem intervjuju z velikim uspehom zapel znano Demissovo pesem „My only fascination“. Spored je bil zaključen z voščili materam, katerim so bili izročili šopki rož. — Bila je to lepa in vesela prireditev. Nekaterim je sedaj žal, da niso prišli in videli lepega sporeda. Te pričakujemo na prihodnjem cafe-koncertu.

V. F.

SLOVENSKA PRISTAVA

MATERINSKA PROSLAVA

Nekateri datumji so postali neobvezni obvezni za Pristavčane in vse, ki spadajo v njeno okolje. Eden izmed teh je praznovanje materinskega dne, ki ga v Argentini slavimo tretjo nedeljo v oktobru.

19. oktobra se je zbralo precejšnje število družin. In napišemo precejšnje v pohvalo, ker se je pred mašo ulila močna ploha, ki bi mogla zmanjšati število navzočih. Dež to pot ni imel uspehe in prisotni so zbrano sledili sv. maši, ki jo je daroval župnik Matija Lamovšek. Po maši so mamicе bile pogočene z okusnim zajtrkom in obdarjene z rdečim nageljem, znakom vroče ljubezni in hvalečnosti osebnih družin in tudi pristavške družine. Medtem so se šolski otroci že pripravljali za svoj nastop.

Na odru je sprejela mamicе in njih spremlstvo napovedovavka Irenka Fajdiga in skupina narodnih noš, ki je v zboru recitala pozdrav. Za njimi so nastopili najmlajši: iz otroškega vrta, prvega in drugega razreda. Njih nastopi so bili naravni, povsem karakteristični za male otroke, ki nastopajo brez zadrege. Drugi razred je z besedo „Hvala!“ sestavlil svoja voščila in ga povedal na pamet čisto gladko. To so bili že pravi šolarji.

Fanta iz 7. razreda sta prebrala svoji pismi. Povsem prisrčni in zreli fantovski pismi, ki jasno pokažeta na psihologijo dobe konca osnovne šole. Povedala sta enake misli, vsak na svoj način in drugimi besedami (Damijan Eiletz: „Pokazati kako te imam rad ni za fante“; Gusti Pogljajen: „Nikdar ti nisem rekel kako te imam rad; še ta papir, na katerega sem napisal pismo, bom takoj strgal...“). Poslušavci so z nasmehom na ustih sledili besedam, ob koncu pa oba nagradili z močnim plonkanjem.

Sledil je prizorček: otroci se igrajo, da so v šoli in se učijo poštevanka, slovnice, verouk, za konec pa zapojejo prilično pesmico. Pesmice so tudi zapeli šolarji v zboru in sicer Sinička, Prišla bo pomlad, Tam v domu in Mamica je kakor sonce.

Tudi pristavška mladina se je priključila slavju in čestitkam v osebi Andreja Golob. Zahvalil se je za vse, kar smo prejeli v vseh naših dosedanjih dobah in prosil, da bi še naprej pomagale mladim v njihovem življenju.

Ob koncu prireditve je spregovorila voditeljica Prešernove šole Mija Markež in se v imenu učiteljskega zbora (ki je pripravil nastop) zahvalila vsem materam za njihovo delo in trud, temelj na katerem šola pomaga graditi novega Slovence v svetu.

S tem je končal uradni del materinskega dneva. Včasih se nam zdi, da bi mogli te datume praznovati bolj pre-

(Nad. na 6. str.)

Darovali so

V tiskovni sklad Svobodne Slovenije so darovali: inž. Marko Zupanc, Tandil 7.000.— pesov; Ivan Klemenčič, Castelar 12.000.— pesov; Tone Urbančič v spomin nečakinji Mariji Oblak 100.000.— pesov; dr. Franc Gnidovec, Lomas del Mirador 12.000.— pesov; Janez Krošelj, Capital Federal 7.000.— pesov; Dušan Šušteršič, Slov. vas 12.000.— pesov; M. S. CM 7.000.— pesov; Vinko Bokalič, Slov. vas 12.000.— pesov; Kreditna Zadruga Sloga 500.000.— pesov; ing. Frank Grmek, Kanada 40 dolarjev v spomin pok. Francetu Jermanu in Otmar Mauerer, Kanada 10 dolarjev.

Vsem darovalcem iskrena hvala.

Uprava Svobodne Slovenije

LE LUDJE

na Pristavi

29. novembra

SLOVENCİ V ARGENTINI

(Nad. s 5. str.)

prosto, brez večjih ceremonij. Pa ravno te priveditve tako poživijo življenje v naših Domovih in otroci nam predstavijo svoje sposobnosti na odru, njim in nam v veselje. Zato zopetna zahvala učiteljskemu zboru za pripravo.

Iz dvorane se je pozornost obrnila v gostinski prostor, kjer so mize čakale na goste. Kot je za materinski dan že navada na Pristavi, so žene in matere sedele brez „slabše polovice“, ker so si njih možje zavezali predpasnike in zavzeli položaje v kuhinji že zgodaj zjutraj. Skuhali so kosilo, stregli in pomili posodo. Opravili so nalogo z odličnim uspehom. — Proti koncu kosila je predsednik France Pernišek še v imenu društva Pristava spregovoril in čestital najstarejši pristavski materi, Božnarjevi mami, in po njej vsem našim materam.

Dan je lepo potekel, kljub dežju, ki je otrokom onemogočil prostejše skakanje po zeleni Pristavi. Vsekakor je združila družine in jih povezal, kakor jih povežejo le podobni prazniki.

GB

OBVESTILA

SOBOTA, 8. novembra:

Redni pouk Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 15. uri.

„Prešernov večer“ letošnjih petošolcev Slov. srednješolskega tečaja v Slovenski hiši ob 20. uri.

V Slovenskem domu v Carapachayu ob 19.30 igra „Sovražnik v deželi Tam pa tam“.

NEDELJA, 9. novembra:

Obletnica blagoslovitve Slovenskega doma v Berazateguiju. Celodnevna prireditve.

SOBOTA, 15. novembra:

V Slovenskem domu v San Martinu ob 20.30 Finžgarjeva igra „Razvalina življenja“.

V Slomškovem domu filmski večer združen s člansko večerjo.

V Slovenski hiši ob 20.4. kulturni večer Kulturne akcije s predavanjem dr. Mirka Gogale o temi: „Kaj je z dokazljivostjo božjega bivanja?“

SREDA, 19. novembra:

Sestanek Lige žena-mati v San Martinu. Predaval bo dr. Franc Bajlec.

SOBOTA, 22. novembra:

V Slovenski hiši ob 20.30 sakramentalna igra: Pedro Calderón de la Barca „Veliki oder sveta“.

Zaključna proslava Slov. srednješolskega tečaja Ravn. Marka Bajuka v Slovenski hiši.

NEDELJA, 23. novembra:

V Slovenski hiši ob 17. proslava Kristusa Kralja s praznično sv. mašo in igro Pedro Calderón de la Barca „Veliki oder sveta“.

PO ŠPORTNEM SVETU

NA 17. EVROPSKEM PRVENSTVU KOŠARKARIC je Jugoslavija v tekmi za bron premagala 28. septembra v Banjaluki CSSR z 61:57. Prvo mesto je osvojila — že petnajstič — Sovjetska zveza, Poljakinje pa so osvojile srebro. Na tem tekmovanju je prvič nastopila v državni ekipi tudi mlada Trboveljčanka Polona Dornik.

NA TEKMOVANJU ZA KARAVANSKI POKAL so Jeseničani 28. septembra v Celovcu pripravili celovskemu KAC-u neprijetno presenečenje. Premagali so ga s 7:6, ko je KAC vodil že s 5:1. Kljub porazu so Celovčani že prvaki, saj jim zadostuje samo ena točka iz tekem z ljubljansko Olimpijo in graškimi ATSE.

V PRVI TEKMI ZA HOKEJSKO DRŽAVNO PRVENSTVO je ljubljanska Olimpija pregazila novosadsko Vojvodino z 49:0 in postavila nov „jugoslovanski rekord“. Prej so rekord imeli Jeseničani, ki so pred leti premagali Sisak s 47:1.

SOBOTA, 29. novembra:

Na Pristavi nastop Le ljudje.

NEDELJA, 30. novembra:

V Slovenski cerkvi Marije Pomagaj v Buenos Airesu prvo sv. obhajilo ob 9.30.

Jeseničani so v Beogradu s težavo premagali Crveno zvezdo s 6:3, Celjani so proti pričakovanju izgubili doma z beograjskim Partizanom s 3:4, zagrebški Medveščak pa je premagal doma četrtga slovenskega ligaša — ljubljanski Tivoli s 4:2.

V soboto, 15. novembra, ob 20. uri

FILMSKI VEČER

združen s člansko večerjo.

Na sporedu filmi Slomškovega doma (Ivan Makovec) in avdiovizual ob 400-letnici

Buenos Airesa (Tone Poljšak).

Nakaznice za večerjo v predprodaji.

DRUŠTVENI OGLASNIK

Šolska kolonija Zedinjene Slovenije bo od 26. decembra do 10. januarja 1980.

Nekaj mest je še praznih. Stroški kolonije so za otroke članov 350.000.— \$, za nečlane pa 400.000.— \$. Prvi obrok: 150.000.— \$, je treba plačati do 20. novembra, drugi pa do 22. decembra.

Naš dom

San Justo

vabi vse rojake na

Družabni primorski večer

22. novembra 1980 ob 21. uri

Igra priznani SLOVENSKI INSTRUMENTALNI ANSAMBEL

NEDELJA 9. NOVEMBRA 1980

Malo nas je — bodimo veliki!

15. OBLETNICA SLOV. DOMA V BERAZATEGUI

11.30 sv. maša — po maši kosilo
15.30 popoldanski program

IGRALSKA DRUZINA

Slovenskega doma v San Martinu

bo predvajala v soboto, 15. novembra ob 20.30 uri

slovensko ljudsko igro v treh dejanjih

RAZVALINA ŽIVLJENJA

Spisal Franc Sal. Finžgar

V režiji gospe Nataše Smersujeve

Vstopnice bodo na dan igre na razpolago v veži Doma od 19 dalje

Da bodo tudi bodoči rodovi pričevalci

vse Slovence vabimo na

Pristavski dan

Spored:

11.15 Dviganje zastav

11.30 Sv. maša

13.00 Kosilo

16.00 Popoldanski program:

- Pozdrav predsednika Doma Franceta Perniška
- Slavnostni govor: dr. Julij Savelli
- Nastopi pristavske mladine
- Prosta zabava — Sodeluje "MAGNUM"

V nedeljo, 16. novembra 1980 vsi na zeleno Pristavo!

slovenska kulturna akcija

izšla je

antologija slovenskega zdomskega pesništva

zbrala in uredila TINE DEBELJAK in FRANCE PAPEZ

knjiga, ki zaseže 277 strani, bo v ponos in v dokument vsaki slovenski knjižni polici.

po 20 in 25 dolarjev je na voljo v dušnopastirski pisarni v Buenos Airesu in pri poverjenikih kulturne akcije.

ORGANIZACION

ESLOVENA INMOBILIARIA

T. E. 651-5885

HIPOLITO YRIGROYEN 2946 - S. JUSTO

O. E. vam nudi:

- Zemljišče v Castelarju — Villa Udaondo, 3.385 m², idealno za podeželsko vilo.
- Zemljišče v Las Toninas, 400 m².
- Dvosobno stanovanje v Villa Devoto (ul. Segurola) s telefonom.
- 260 ha. v Pedro Luro (v bližini Bahía Blanca).

Vaš telefonski klic ali obisk je vedno dobrodošel!

KREDITNA ZADRUGA SLOGA Z.O.Z.

Nova usluga v prid našim članom — od 1. nov. 1980 naprej:

PRAVNO-POKOJNINSKA POSVETOVALNICA

Nepremičninske, zapuščinske, trgovske, civilnopravne, delovnopravne, upravnopravne in pokojninske zadeve.

Člani morejo brez ozira na to, v kateri coni mesta ali okolice živijo, obiskati s člansko knjižico kateregakoli teh treh naših odvetnikov in je prvi posvet povsem brezplačen:

DR. VITAL AŠIČ: Ponedeljek, sredo, petek — od 17. do 19. ure
Maipú 521 — 3º B — CAPITAL — Tel.: 392-3935
Torek in četrtek — od 17. do 19. ure
Av. Centenario 144 — 1º — Pis. 5-6 — S. ISIDRO
Tel.: 743-3945

DR. JANKO BRUMEC: Ponedeljek, sredo, petek — od 16. do 20. ure
četrtek od 18. do 20. ure — Tel.: 207-5787
Av. Cadorna 865 — 1º nad. — WILDE

DR. JOŽE DOBOVSEK: Od ponedeljka do petka — od 16. do 20. ure
Larrazabal 3799 — Tel.: 602-1859 — CAPITAL

ZA KAKRŠNEKOLI PODROBNOSTI, KLIČITE PISARNO SLOGE!

V SLOGI JE MOČ!

ODBOR POČITNIŠKEGA DOMA DR. HANŽELIČ sporoča, da bo DOM odprt in na razpolago gostom tudi v mesecu marcu. Hrane pa v tem mesecu Počitniški dom ne bo mogel nuditi, pač pa bo gostom na razpolago kuhinja v kateri si bodo lahko sami pripravili hrano.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

4. kulturni večer

dr. Mirko Gogala

KAJ JE Z DOKAZLJIVOSTJO BOŽJEGA BIVANJA?

Teološki premišljaji na filozofiranje dr. Vinka Brumna

v soboto 15. novembra 1980 ob osmih, v gornji dvorani Slovenske hiše

Vsem prijateljem in znancem sporočamo, da nas je v nedeljo 26. oktobra nenadoma zapustil v 75. letu starosti naš dragi mož, oče, stari oče, tast, brat in stric, gospod

Vinko Tomazin

Gospodar življenja in smrti ga je iz zemskega spanja poklical po večno plačilo.

Bog plačaj msgr. A. Oreharju in vsem gg. duhovnikom za molitve na domu, posebno pa še g. J. Škerbcu za mašo zadošnico in vodstvo pogreba.

Zahvalimo se tudi številnim kropilcem, darovalcem cvetja in vsem, ki so nam v tem bridkem trenutku izkazali svojo pozornost.

Žalujoči:

Žena: Francka roj. Mihevc,
sinovi: Jernej, Vinko in Franci,
hčere: Majda por. Leben, Jožica por. Tušek, Francka por. Vester, vse z družinami,
brat Martin in sestra Mici por. Pohleven ter ostalo sorodstvo.

Buenos Aires, Toronto, California, Dol. Logatec, Horjul

ESLOVENIA LIBRE

Editor y director: Miloš Stare

REDACCION Y ADMINISTRACION:

RAMON L. FALCON 4158

1407 BUENOS AIRES

ARGENTINA

Teléfono: 69-9503

Uredniški odbor:

Miloš Stare, dr. Tine Debeljak, Slavimir Batagelj in Tone Mizerit

Curso Argentino Central (B)	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 5775
	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 3824

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual Nº 1.419.886

Naročnina Svob. Slovenije za l. 1980: za Argentino \$ 88.000.—, pri pošiljanju po pošti \$ 93.000.—; ZDA in Kanada z avionsko pošto 40 USA dol.; obmejne države Argentine 35 USA dol.; Avstralija 60 USA dol.; Evropa 48 USA dol.; ZDA, Kanada in Evropa z navadno pošto 35 USA dol.

TALLERES GRAFICOS "VILKO" S.R.L., ESTADOS UNIDOS 425, 1101, BUENOS AIRES, T. E. 33-7213

KREDITNA ZADRUGA "SLOGA" Z.O.Z.
BME. MITRE 97
RAMOS MEJIA
T. E. 658-6574
654-6438

VSAK DAN OD 15. DO 19. URE
OB SOBOTAH OD 16. DO 19. URE

PODRUZNICA:

SLOVENSKI DOM - SAN MARTIN
CORDOBA 129 - T. E. 755-1266
TOREK IN ČETRTEK OD 18. DO 20. URE

Dr. MIHAEL STARIHA

SPLOŠNA KLINIKA
špecialist za krvne bolezni

Ordinira v ponedeljek, torek, četrtek in soboto. Predhodne prijave po T. E. 628-0943.

Zapiola 2402 Castelar

JAVNI NOTAR

FRANCISCO RAUL CASCANTE

Escribano Público

CANGALLO 1642 BUENOS AIRES

prtiličje, pisarna 2

T. E. 35-8827

Prof. dr. JUAN JESUS BLASNIK

špecialist za ortopedijo
in travmatologijo

MARCELO T. DE ALVEAR 1241, PRITL

CAPITAL FEDERAL T. E. 393-3636

Ordinira v torek, četrtek in soboto od 17 do 20. Zahtevati določitev ure na privatni telefon 666-4366.